

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ  
МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Історичний факультет

Кафедра історії міжнародних відносин та гуманітарних дисциплін

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

На тему:

**Стратегічні напрямки зовнішньої політики  
Великої Британії першої чверті ХХІ ст**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «магістр»  
за спеціальністю 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та  
регіональні студії

Роботу виконав: студент 2 МІМВ групи  
денної форми навчання Історичного факультету

**Лук'янчиков Олексій**

Наук. керівник: кандидат політичних наук,  
доцент Дмитренко Оксана Сергіївна

Національна шкала \_\_\_\_\_

Кількість балів: \_\_\_\_\_ Оцінка: ЕКТС \_\_\_\_\_

Голова комісії \_\_\_\_\_

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Члени комісії \_\_\_\_\_

(підпис)

(прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_

(підпис)

\_\_\_\_\_

(прізвище та ініціали)

\_\_\_\_\_

(підпис)

\_\_\_\_\_

(прізвище та ініціали)

Київ-2024

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП.....</b>	<b>3</b>
<b>РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ .....</b>	<b>6</b>
1.1. Передумови та етапи формування стратегії зовнішньої політики Великої Британії.....	6
1.2. Нормативна та правова складові у зовнішній політиці Великої Британії	19
Висновки до першого розділу.....	25
<b>РОЗДІЛ 2. ЗОВНІШНЯ І БЕЗПЕКОВА ПОЛІТИКА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В СУЧАСНІЙ МІЖНАРОДНІЙ СИСТЕМІ.....</b>	<b>26</b>
2.1. Причини та наслідки реалізації Брекзїт.....	26
2.2. Особливості співробітництва ЄС та Великобританії щодо безпеки та оборони до та після Брекзїту.....	34
2.3. Роль Великої Британії у Раді Безпеки ООН та НАТО.....	39
Висновки до другого розділу.....	51
<b>РОЗДІЛ 3. БРИТАНСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОРІЧЧЯ.....</b>	<b>52</b>
3.1. Міждержавні відносини України та Великої Британії: основні етапи та особливості реалізації.....	52
3.2. Зовнішня політика Великої Британії по відношенню до України під час вторгнення Росії в Україну: сучасний стан та перспективи розвитку.....	69
Висновки до третього розділу .....	76
<b>ВИСНОВКИ.....</b>	<b>77</b>
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>	<b>80</b>

## ВСТУП

**Актуальність теми дослідження.** У першій чверті XXI століття Великобританія активно шукала своє унікальне місце у сучасній європейській та світовій архітектурі міжнародних відносин. Це низка різних, іноді різноспрямованих процесів, які вели до більшої інтеграції економіки Британії до світового економічного простору, і, одночасно, Брексіт, який вивів Британське королівство з Європейського Союзу і був найскладнішим від завершення Другої світової війни. Такі процеси стали переломними не тільки для внутрішньої та зовнішньої політики Великої Британії, але й для Європейського Союзу.

Але у контексті двосторонніх відносин між Україною та Великою Британією співпраця між нашими країнами завжди мали позитивну та взаємовигідну основу. Рівень двосторонньої співпраці завжди мав гарну перспективу щоб зміцнити та підвищити міжнародний авторитет обох держав. Дослідники відзначають, що українсько-британські двосторонні відносини завжди мали значний вплив на безпекові, економічні, соціальні та інші процеси в регіоні, що особливо актуалізувалось у контексті повномасштабної війни Росії проти України. Розуміючи це і тепер, і у попередній період, Велика Британія та Україна незмінно робили кроки до зміцнення своєї співпраці. На сьогодні наші міждержавні відносини тісно пов'язані у воєнній, економічній, безпековій та соціальній сферах, засновані на низці міждержавних договорів та близькому баченні внутрішнього змісту розвитку сучасної міжнародної системи.

**Рівень дослідження проблеми.** Сьогодні проблематику стратегічних напрямків зовнішньої політики Британії на початку XXI століття розглядають багато вітчизняних та зарубіжних дослідників. Значну увагу стратегічним та

регіональним принципам та моделям реалізації зовнішньої політики України приділяли українські учені: І. Гавінська, А. Гомонюк, А. Грубінко, В. Дитюк, К. Руденко, І. Хостюк, В. Юрчишин, М. Володіна, Г. Козицька, М. Крилов та інші.

**Метою роботи** є потреба дослідження та аналізу процесу міждержавних відносин між Великою Британією та Україною на початку 21 сторіччя.

**Визначена мета передбачає вирішення наступних завдань:**

- розглянути передумови та окреслити основні етапи у формуванні зовнішньої політики Великої Британії;
- проаналізувати нормативні та правові основи щодо можливостей реалізувати зовнішню політику Великої Британії;
- висвітлити основні причини та наслідки реалізації процесу Brexit;
- показати особливості трансформації співробітництва між Європейським Союзом та Великобританією;
- охарактеризувати можливості та перспективи розвитку відносин між Україною та Великою Британією на початку 21 сторіччя.

**Об'єктом дослідження** є: особливості формування зовнішньої політики Великої Британії на початку XXI сторіччя.

**Предметом дослідження** є: стратегія зовнішньої політики Великої Британії на початку XXI сторіччя.

**Теоретичне та практичне значення вивчення дослідження.** Досвід міждержавної взаємодії між країнами, які не носять регіонального характеру, але здійснюють значний вплив на ефективну реалізацію регіональних проектів та носять характеристики міжконтинентального впливу, як це відбувається у період широкомасштабної війни Росії проти України, завжди матимуть беззаперечне

практичне значення. Матеріали магістерської роботи допоможуть при підготовці навчальних курсів з проблематики стратегічного планування у міжнародних відносинах Освітньої Програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

**Методологічну основу дослідження** склали наукові принципи, такі як: об'єктивність, системність, плюралізм, послідовність та цілісність пізнання. Діалектичний підхід, як один з основ для пізнання соціальної дійсності, допоміг досліджувати суперечності процесів на європейському континенті у контексті їх інтеграційної та дезінтеграційної складових. Можливості логічних та семантичних підходів допомагають аналізувати понятійний та категоріальний апарат дослідження. Методологічна та теоретична складові структурно-функціонального підходу дозволяють розглядати особливості впливу внутрішньо державних процесів у країні на процеси в рамках європейської спільноти. Як емпірична основа дослідження застосовувалась послідовна реалізація спостереження, моделювання, прогнозування та перевірка прогнозу.

**Апробація результатів роботи відбулась** на 4-тій міжнародній науково-практичній конференції: “Сучасні тенденції міжнародних відносин” 21 грудня 2023 року.

**Структура роботи.** Робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, висновків до кожного розділу та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 74 сторінок.

## **РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ**

### **1.1. Передумови та етапи формування стратегії зовнішньої політики Великої Британії**

Після того, як закінчилась «холодна війна» глобальна архітектура безпеки почала відігравати все більше важливі ролі щоб запобігти конфліктам та заповнити прогалини щодо безпеки слабких та зруйнованих через конфлікти держав. В останніх двох десятиліттях спостерігаємо пришвидчене зростання миротворчої діяльності ООН, цивільних та військових складових у миротворчій та моніторинговій діяльності ЄС. Тут і поява великомасштабного типу миротворчих місій, які проводить НАТО на території Балкан та Афганістану.

Зовнішня політика Великої Британії була активно задіяна у цих подіях. Вони розширили нормативні рамки у міжнародних діях, прикладом тут є гуманітарне втручання та відповідальність за можливості їх захисту. До цих явищ відносять і дублювання різних програм, що гарантують безпеку та розвиток. У Лондоні активно підтримують багато міжнародних зусиль відносно можливості розвивати міжнародний потенціал: від спільної роботи англійців та французів щодо підвищення європейського військового потенціалу та можливості зміцнити установи ООН. До них відносять Департамент операцій з підтримки миру (ДОПМ) та Управління з підтримки миротворчості. У цих структурах просувають комплексний підхід до функціонування НАТО та можливостей надати певні заходи підтримки військовим структурам. Це і можливість підтримати розвиток потенціалу в Африканському союзі та країнах, що надають військові контингенти Африці та Азії. [1, с. 21-32]

Однак, в останні роки репутацію Великобританії підірвали її власні зловживання в міждержавних відносинах та на європейському континенті. Події і Іраці та Афганістані підштовхнули до випробувань обороноздатності Великобританії. Одночасно вони послаблювали політичну волю британців, підштовхуючи її залишитись як другорядний гравець у миротворчих операціях ООН. Фінансова криза, яка почалась весною 2009 року змушувала Велику Британію скорочувати рівень підтримки розгортанню військових сил, що значно послаблювало їх вплив. Оскільки вони серйозно займались проблемами фінансової кризи у наступні десятиліття, то можливості були обмежені, незалежно від великого бажання досягати військової та громадянської ефективності в Афганістані. Тут на міжнародному рівні відмічалось зростання тиску, що мало на меті подальше скорочення можливостей Великобританії в архітектурі багатосторонніх конфліктів. Якщо подібний тип зобов'язань буде скорочуватись, Великобританія може опинитись у не вигідному становищі як у Нью-Йорку так і в Брюсселі. Вони можуть проповідувати свої цілі, але не домагатись результату. Більше того, без сильних принципів керівництва у Великій Британії певні галузі та багато показників інституційних та нормативних недоліків, з якими стикалась система, навряд чи можуть бути усунені. Зростання потреб отримувати і забезпечувати безпеку видно через Статистику конфліктів, яка підкреслила складність сучасних тенденцій реалізації конфліктів.

Цифри відомих соціологічних і наукових досліджень показали, що збройні конфлікти можуть збільшитись, або зменшитись від початку 1990-х років. Попри будь-які процеси, які відбувались у світі, конфлікти та війни залишались як один із найгостріших викликів у глобальній архітектурі миру та безпеки для багатьох країн. Зрозуміло, що у традиційній формі конфлікти між державами не зникають, навпаки, вони залишаються доволі поширеними. У рамках інтернаціоналізованих

форм конфліктів між держав, відбувається їх перетинання з структурами організованої злочинності та різними терористичними структурами.

Для багатьох частин в Африці, та на рівні південних кордонів Росії або у значних територіях на Близькому Сході чи у Південній Азії, і, до сьогодні, для деяких частин Латинської Америки та в Тихого океані багато держав та в регіональних структурах не змогли дати гарантії безпеки та порядку, не говорячи про рівень законності в управлінні та правосудді. Рівень цього вакууму у безпеці заповнюють різні міжнародні гравці, які намагаються забезпечити різні рівні комбінацій у політичному контролі, військовому та поліцейському потенціалі, а також функціях економічних та соціальних моделей розвитку. У широкому спектрі, який презентує міжнародні угоди існує варіація від незначних місій, які проводять спостереження від ЄС або ОБСЄ щодо колишніх радянських республік до роботи певних місій, які контролюють миротворчий розвиток ООН в Африці. Це можуть бути великомасштабні місії ООН або змішані військово-цивільні місії, у таких державах як Конго чи Дарфу. Це і робота великого апарату, який контролював державне будівництво та міжнародну безпеку в Афганістані. Хоча для загального досвіду бойових дій та конфліктних ситуацій можлива демонстрація позитивних тенденцій. Відтак дослідники вважають, що не існує жодної ознаки того, що потреби щодо зовнішньої підтримки аби запобігти конфліктним ситуаціям, стабілізувати середовище та будувати майбутнє незабаром зменшаться. [1, с. 21-32]

Особливості стратегічних моментів розглядають у якості перетину різних тенденцій, які сповнюються різних можливостей. Їм важко дати інтерпретацію, оскільки вони можуть мати швидкий розвиток; і короткий проміжок часу, коли не можна запобігати важливим виборам і їх довгостроковим наслідкам. Для цього випадку, можливості зближувати нечіткі тенденції торкнеться Великобританії у більше чутливій формі, ніж для більшості її колег. Тут іде вплив

на те, що було традиційним у якості основного джерела сили щодо безпеки та оборони Великобританії.

По-перше, вже зрозуміло, що епоха, яку називали «після холодної війни» вже закінчилась. Тепер більшість країн вступають у епоху "постхолодної війни". Це зовсім новий стан, і це не є дивним. На сьогодні вже пройшло більше тридцяти років від падіння Берлінської стіни, а у 2021 році вже виповнюється тридцять років від розпаду Радянського Союзу. Особливості суперництва Сходу та Заходу, військові імпульси для розвитку конфліктів, побудова структури НАТО – робить Великобританію статусним учасником у світовій політиці. На думку багатьох дослідників протистояння між воєнними блоками є настільки недоречними, що у формі холодної війни існування світу більше не мало жодної логіки. Однак, ці міркування навряд чи можуть стати основою для розуміння англійської безпеки. Їх національне бачення безпеки не обходиться без розуміння змісту довгого періоду конфронтації ще з часів Холодної війни. Усі представники західних сил змушені визнавати, що у їх спільноті існує забагато старих систем озброєння. При цьому багато держав досі намагаються приділяти значну увагу до постійних сил, які здатні проводити спільні військові дії на європейському континенті. Для нових членів Західного альянсу, які ввійшли туди з Центральної та Східної Європи, характерною є схильність шукати західних гарантій на противагу російському тиску, щоб гарантувати собі безпеку. Зрештою, це давня традиція цих країн, оскільки вони вже переходили на інший бік у часи холодної війни. Цим, зрештою, вони забезпечили собі можливість захиститись від радянського тиску. Історичним фактом є те, що, після десяти років, коли вона була слабка а суспільство розчарованим, у 2008 році Росія вирішила пограти м'язами на пострадянському просторі. Було розв'язано війну проти Грузії, де фактично Росія вийшла переможцем та відновила статус великого гравця. Її зовнішня політика стала більш наполегливою по відношенню до світу загалом та

західних країн. Стало помітним намагання протиставити себе зовнішній політиці глобального Заходу в у низці важливих напрямів, як нерозповсюдження ядерної зброї, особливості міжнародного економічного управління на регіональних рівнях, у регіоні Перської затоки та на Близькому Сході. Однак рівень такої напруженості та анахронізмів не означали, що відбулось часткове повернення до часів холодної війни, виникали обриси руйнування загального світопорядку, де Європа мала шукати своє нове місце серед інших континентальних впливів. Однак, європейські дослідники вважали, що дії Росії не були здатними до дестабілізації європейського континенту загалом. Однак, ці ілюзії були доречними до початку війни Росії проти України, хоча, по факту, вони домінували в міжнародній політиці до 2024 року. Незаперечним є те, що Європа і тепер має безліч проблем у безпековій сфері, які викликають турботу. Однак проблема російської агресії має той недолік, що вони не мають можливості розподіляти ризики і витрати таким чином, як це роблять у великих конкуруючих альянсах.

Тому особливість вимог того, щоби Великобританія брала на себе рівень континентальних зобов'язань є аксіомою ще з 1939 року, тепер не існує. Однак, навіть за нинішніх умов, Великобританія може ухвалити рішення про збереження важливих елементів від своїх старих зобов'язань щодо Центральної Європи. Однак, через дипломатичні причини можливості робити свої внески до активного врегулювання криз на європейському континенті у Великобританії, після Брексіту є менше можливостей, але це й не є безпосередньою стратегічною необхідністю. Зрештою, як вже згадувалось, після 1939 року лояльність до участі в житті континенту зберігається і до нині, хоча, з моменту усвідомлення, майже відразу стала як суперечлива категорія для стратегічного мислення країни. [2, с. 7-19]

У рамках імперативів Другої світової війни, а потім і під час Холодної війни, у суспільній думці тема безпекової участі Великої Британії ставала неактуальною від середини 1990-х років. У цей період виникла потреба гарантувати пряму стратегічну потребу -захистити об'єднане королівства. Відтак, британські війська були вимушені вийти з Німеччини за два етапи. Перший завершився у 2015 році, другий було проведено до 2020 року. Вважали, що такі дії були політично неможливими до 1990-х років, оскільки Британію було політично та у військовому сенсі відрізано від оборони в континентальній Європі. Друга важлива зміна щодо стратегічного середовища у Великобританії називали факт занепаду рівнів готовності та здатностей для основних європейських союзників брати відповідний рівень відповідальності щодо оборони та безпеки у післяконфліктний період. Після закінчення Холодної війни, на думку Роберта Купера, Європа здійснювала свою політичну владу через «існування», а не «роботу». Однак, тут грав роль магнетизм, а не можливості проєкції. Такий стан речей підкреслював ріст скептицизму у середовищі кожного європейського суспільства відносно рівня користі військової сили, щоб вирішити поточні проблеми. [2, с. 7-19]

Якщо аналізувати історичні джерела та розвиток перипетій у вітчизняній та зарубіжній історії, особливості історії щодо участі Великої Британії в реалізації євроінтеграційних процесів під час створення Європейського Союзу, варто поділити на наступні періоди:

- 1) період 1945-1956 років. Це час пошуку британської держави свого місця у рамках світової та європейської політики та у нових геополітичних реаліях;
- 2) період 1957-1961 років. Це час часткової переорієнтації на Європу;
- 3) період 1961-1973 років. То процес вступу Великої Британії до Європейського Союзу;

4) період 1973-1990 років. Це складний час адаптації Британської Співдружності в Співтоваристві. [9, с. 104]

Результати Другої світової війни наближали Велику Британію до Європейських структур, не зважаючи на всі їх проблеми та перспективи. Тому, Міністерство закордонних справ стає як центр, де проходили урядові дискусії відносно розуміння майбутнього устрою для Європи. У цих дискусіях провідне місце було займало питання про політичну та військову інтеграцію у західноєвропейських державах. Відповідю на пропозиції міністра закордонних справ Бельгії, що перебував у вигнанні, П.-А. Спаака відносно можливості створити "Європейську спільноту", зроблену у червні 1944 р. дипломатами МЗС від імені міністра Е. Ідена було написано меморандум, у якому планували об'єднати регіон. У цьому документі охоплено проблематику безпеки, яка спрямовувалась на потребу запобігти можливостям подальшої німецької агресії. У документі було передбачено потребу розробити систему договорів щодо безпеки між Великобританією та Францією. Ці документи було підготовлено в рамках "Європейської комісії" де була можлива участь у гіпотетичному союзі іншими західноєвропейськими державами. Однак прем'єр-міністром У. Черчиллем було висловлено думку проти такого альянсу тим більше за головування Великобританії. Основним аргументом проти був статус світової держави Британської Імперії. Прем'єр мав побоювання, що Сполучені Штати після створення Західноєвропейського Союзу визнають недоцільність надання гарантій безпеки Європі. З огляду на це, в липні 1944 р. було прийнято рішення не включати країну до регіональних інтеграційних проектів. Навпаки, у листопаді 1944 року у Міжвідомчому штабі з післявоєнного планування дійшли висновків, що у рамках змін у міжнародній ситуації для Великобританії важливим є отримання потужного альянсу через необхідність створити Західноєвропейську групу безпеки. До неї планували включити Францію,

Бенілюкс і Скандинавію, а на майбутнє був можливий вступ Німеччини. Ця організація мала проводити тісну співпрацю з країнами Британської Співдружності та США, маючи на меті протистояння зростанню радянського впливу на Західну Європу. Ці, та низка інших проектів у європейській військово-політичній інтеграції та британській політиці в Європі демонстрували відсутність єдиної європейської політичної стратегії розвитку.

У цьому сенсі факт створення НАТО не мав означати можливість автоматично вирішувати всі міжнародні проблеми та оптимізувати військово-політичне співробітництво у країнах регіону. Під момент, коли обговорювались плани щодо переозброєння Німеччини була здійснена спроба відродити ідею створити європейську армію. Першим, хто запропонував цю ідею був У. Черчилль. Під час свого виступу на засіданні Ради Європи в Страсбурзі 11 серпня 1950 року, він, у якості реакції на загострене протистояння між радянським та західним блоками та початком війни в Кореї, виступив з пропозицією про прийняття резолюції, яка закликала західні держави до об'єднання своїх армій. Однак ідея не знайшла тоді достатньої підтримки, тож можемо констатувати, що можливості створення європейського військового блоку мають історичне коріння в проектах, які висувались у Британії більше ніж півстоліття тому.

Однак, зміни на зовнішньополітичній арені на початку 1990-х років, потребували і змін у міжнародній політиці Великої Британії. Тому у лютому 1992 року Сполученим Королівством було підписано Маастрихтський договір, який підтверджував особливий статус держави у європейському безпековому та політичному просторі. Найбільш вирішальний вплив щодо політики Британії відносно співпраці з ЄС після 1992 р. здійснив розкол всередині Консервативної партії. Лідерами консерваторів було висловлено розуміння, що для Британії можливо забезпечення своїх інтересів та впливу у світі лише через координацію

дій з європейськими партнерами. Така співпраця та її значення зростали, бо Британія позиціонувалась як партнер Сполучених Штатів розташований в центрі Європи, а не на її периферії.

У березні 1996 р. представник Великої Британії, під час виступу на міжурядовій конференції, яка мала тематику переглянути інституційні засади Європейського Союзу, займав тверду позицію щодо корисності посилити конкурентоспроможність ЄС. Для того періоду зазначалось, що погляди Великої Британії відносно спільних пріоритетів у зовнішній політиці та політиці безпеки є послідовними. Лондонський політичний клас завжди мав прагнення відіграти провідні ролі у цих сферах. В той же час Великобританія вважала, що для спільної зовнішньої політики не можливо робити будь-які зміни у національній політиці. Британці були сповнені рішучості у підтримці міжурядового характеру у такій співпраці на засадах принципів одностайності. Тому, період, коли більшість мали консерватори роль Великої Британії щодо можливостей розвивати інтеграційні процеси відповідала можливостям, які країна мала та могла здійснити вплив на певні аспекти інтеграційних проблем.

Початок якісного перелому у позиції Великої Британії відносно євроінтеграції відбувся у 1997 році, коли до влади змогла прийти «Нова лейбористська партія» на чолі з Т. Блером. Саме вони, як нова хвиля у лейбористській партію скерували свою країну до європейської інтеграції, що, зрештою, у значній мірі забезпечило їх перемогу. Для тодішніх політиків було зрозуміло, що не приєднатись до ЄВС могло завадити досягти мету, поставлену Т. Блером: повернути Великобританію до статусу лідера в Європейському Союзі. На 1999 рік, після того як у більшості країн ЄС було прийнято рішення про перехід на євро, в уряді лейбористів розпочали пропагандистську кампанію щодо користі членства у європейській спільноті. У жовтні того ж року, за керівництва Т. Блера та за участі ведучих політиків, які представляли основні британські

партії, створили міжпартійне об'єднання «Британія в Європі». Однак ці дії істотно не похитнули позиції євроскептиків. Тому перед початком загальних виборів у 2001 році рівень протистояння між двох основних партій продовжувало зростати. У Лейбористській партії звинувачували представників консерваторів у спробі витіснити країни з Європейського Союзу, тоді як консерватори твердили, що у правлячій партії продукують допомогу у створенні європейської супердержави.

Після чергового рішення, прийнятого на Кельнському саміті рівень дебатів у Європі відносно того, що стосувались питань безпеки ставали ще гострішими. Цьому мали сприяти складні події в Косово та особливості військових дії НАТО проти Сербії у 1999 р. У цих подіях головним учасником була Великобританія. На спільному англійському та італійському саміті, що відбувся 19-20 липня 1999 р. у Лондоні, запропонували низку спільних ініціатив, які пов'язували з можливостями оглядати і навчати потенціал ЄС щодо операцій, спрямованих на збереження миру. Тут важливими залишаються їх військові і невійськові аспекти у спільних діях з НАТО. Значну роль для подальших можливостей розвивати ЄПБО знову стали відігравати результати франко-британської зустрічі 25 листопада 1999 р. До головних результатів цієї зустрічі віднесли заклики до Ради Європи з пропозицією створити бойові сили швидкого реагування (далі - РСР). Вони повинні були існувати на рівні ЄС і створити військові корпуси кількістю 50-60 тис. Ці формування повинні були мати відповідне матеріально-технічне забезпечення, потрібні засоби розвідки, а за необхідності, до них входять частини ВПС і ВМФ, та мала бути гарантована можливість розгорнути їх в районах операцій терміном до 60 днів. Європейські країни висловлювали свою готовність надавати, на своєму рівні, оперативні командні центри для багатонаціональних командних структур Євросоюзу. Тоді ж Великою Британією було прийнято історичні рішення щодо направлення своїх представників до спільних штабів у Єврокорпусі. Було зроблено наголос щодо необхідності у тісної співпраці

Європейського Союзу і НАТО. У пропозиціях наради знаходили своє відображення через підсумкові документи саміту Європейської ради в Гельсінкі у грудні 1999 р. Тоді зафіксували, що існує «головна мета», яка має передбачати можливість створити в 2003 р. Європейську РСР щоб здійснювати антикризову та миротворчу діяльність операції за стандартами «пктерсберзької місії». Передбачали, що EUSR будуть створювати у якості колективних збройних сил країн Співдружності. Це мала бути не європейська армія, як намагалась наполягати британська сторона, а певні сили реагування. Лондоном було відхилено ініціативу створити постійний командний центр EUSR. Натомість віддали перевагу для системи з координування національних військових частин. Однак британці погодились на можливість створення відповідної інфраструктури, засобів розвідки, можливостей зв'язку та управління об'єднаних сил. Вони ж надавали підрозділи авіації та військово-морські сили ЄССР. Тоді ж, у листопаді 2000 року міністрами закордонних справ і міністрами оборони країн Євросоюзу було проведено конференцію, присвячену зобов'язанням і можливостям розподілити військові ресурси. Радою ЄС було розроблено детальний список EUSR. У ньому планувалось, що країнами-членами буде надаватись для асоціації понад 100 тисяч солдатів, до 400 бойових літаків і понад 100 кораблів. Створювати штабні структури Євросоюзу почали у 2001 році. Для Великобританії планували надавати посаду на рівні перших заступників командувача армією. Для всіх країн НАТО та країн-кандидатів на право членства в Європейському Союзі було зроблено запрошення до приєднання в EUSR. У листопаді 2000 року Євросоюз розпочав роботу, щоб створити команди з 60 000 осіб, які мали тенденцію до зростання на 2005 рік до 150 000.

Тому, як показує рівень високоефективного імпульсу щодо можливостей формувати політику щодо безпеки та оборони Євросоюзу наприкінці 1990-х років. Тоді ж Великобританія, переглянула усталеність євроскептичних підходів,

що дало змогу стати провідною країною, що розвиває політичну складову в європейському союзу. Такі процеси дозволили для британської історії стверджувати про процес «європеїзації» її політичного класу. Для справжнього розуміння природи та стратегій щоб розвивати можливості Великої Британії в СЗППБ. Це мало сприяти визначенню основних причин у зміні позицій держави в цій галузі у європейській політиці. [9, с. 205-207]

У рамках аналізу та дослідження проблематики формування змін у зовнішньополітичній діяльності Великої Британії та з урахуванням особливостей Брекситу дослідники виділяють наступні етапи:

- 1) Час, коли формувався вектор зовнішньої політики за каденції У. Черчилля у рамках доктрини «Трьох сфер впливу». Це друга половина ХХ століття.
- 2) Період завершального етапу політики про євроінтеграцію. Це час уряду М. Тетчер.
- 3) Період поміркованого єврооптимізму уряду Джона Мейджера.
- 4) Період, коли формувалась монополярна ситстема світу на чолі з США.
- 5) Період тактичних підходів відносно проблем у європейській інтеграції від часу підготовки Маастрихтських документів. [13, с 25-34]
- 6) Період розчарування у європоцентризмі за каденції уряду Д. Кемерона.

У якості невід'ємної складової в історії відносин Великої Британії та Євросоюзу називають період каденції урядів Д. Кемерона. Вони продовжувались від травня 2010 року до липня 2016 року. Однак дослідники констатують, що вітчизняна історіографія, яка досліджує проблеми участі країнами у процесі європейської інтеграції у зазначений період практично відсутні. Серед нечисленної кількості публікацій відзначають, зокрема, статтю І. Судака. Тут

автор окреслює окремі аспекти у зовнішній політиці та у сфері політики безпеки консервативного уряду у відносинах із США та Європою.) [12, с. 3]

7) Період «глобальної Британії». Це так званий період постбрекситу (2016-2021 рр.) [31, с. 98]

Також дослідники виділяють реакцію ВБ щодо нових викликів історії та процеси, що посилювали роль Британії на міжнародній арені. [23, с. 51-63]

У глобальній архітектурі, контроль безпекової політики останніх десятиліть, без сумніву відіграє важливі або й стратегічні ролі щоб запобігати конфліктності та забезпечити стабільність на міжнародному рівні. Тут для Великобританії є завдання грати важливі ролі щодо можливостей підтримати багато миротворчих місій під егідою ООН, у діяльності Європейського Союзу та НАТО від Балкан до Афганістану.

Не зважаючи на постійність еволюції у підходах до вирішення конфліктів та різноманітності участі в них різними міжнародними гравців проблема щодо безпекових загроз розповсюдилось на велику кількість регіонів у світі. Хоча «холодна війна» і є вже минуле, Великобританія продовжує зберігати своє лідерство та допомагати забезпечити мир на світовому рівні. Це є показником того, що треба розуміти особливості нових реалій, відтак нових рішень та підходів.

Отже, на рівні стратегії, в історичних та геополітичних напрямках політики Великої Британії почались суттєві зміни у ході політичної еволюції. Такі зміни, першою чергою, впливали на певні тематичні зобов'язання, прийняті Великою Британією на міжнародній арені. На цьому етапі йшло переосмислення та зміна векторів розвитку регіональних та світових подій. Вони не завжди мали негативний характер, що дозволило поміняти політичні пріоритети та дати «свіжий ковток повітря», який допоміг Сполученому Королівству знайти

варіанти на дипломатичному та проактивному рівні врегулювати конфлікти на континенті та не брати на себе весь тягар і обов'язки вирішення проблем європейських держав. У підходах щодо можливостей вирішити нагальні проблеми стала відчутна інша трактовка внутрішньої політики. Результатом стало презентування Британії у зовнішній політиці як держави, пріоритети якої відповідають сучасним викликам. Науковці наголошують, що варто аналізувати цей факт змін та сприймати його для розуміння ролі Великої Британії на «великій світовій шахівниці».

## **1.2. Нормативно-правова складова у зовнішній політиці Великої Британії**

Зміст нормативно-правового забезпечення постає як базис щоб здійснювати як зовнішню, так і внутрішню політику і має значний вплив щодо безпекової політики країни. Досліджуючи законодавчу складову документів Великої Британії ми побачимо певну систему, через яку відбувається реалізація послідовної та ефективної реалізації державних проектів та рішень у сфері міжнародних відносин.

Фактична правова основа для функціонування державної системи та можливостей впроваджувати процес стратегічного планування національного рівня, то є «Закон про обов'язкове планування та закупівлі». Його було прийнято в парламенті у квітні 2004 року. У цьому документі визначали політику уряду Великої Британії відносно можливостей створити системи стратегічного планування як регіонального так місцевого рівнів. У ньому не згадують фактори, які гарантують можливості планувати у роботі сектора безпеки країни. У Законі про обов'язкове планування та закупівлі вимагають від органів місцевої влади потреби дотримання основного принципу національної політики під час розроблення місцевої та регіональної стратегії розвитку. Значну кількість

«дочірніх» документів, що регулюють стратегічне планування провінцій Великобританії, як от Англія, Шотландія, Уельс та Північна Ірландія має включати їх спільний рух до загальних тенденцій: посилити «сталий розвиток» (sustainable development) у якості центральної ідеї для системності у зонуванні. Також важливим є забезпечення узгодженості у стратегічному плануванні за допомоги підходу "просторове планування", або територіальне планування. Цей підхід збільшить здатності системи виробити стабільний результат та забезпечить достатню підзвітність і прозорість у системі стратегічного планування.

Незважаючи на те, що існує територіальна незалежність у провінціях Великобританії, уряд продовжує розробляти стратегічні документи для національного рівня. Тому, у березні 2005 році вони схвалили стратегію сталого розвитку. Її розробив британський уряд, вона мала назву "Безпека майбутнього", була підготовлена за вказівкою королеви, та була подана до парламенту, замінивши попередню стратегію – «Краща якість життя».

В оновленій стратегії включені такі компоненти як: особливості умов розробляти ключові принципи для стратегій сталого розвитку. Також туди входить можливість допомогти людям, щоб мати можливість зробити кращий вибір. Туди ж включені основні принципи, які поклали в основу цих документів. Це питання спільної економіки для планети посередництвом сталості умов для виробництв та споживань. Також це умови, які допомагають долати найбільш вагомні виклики. До них відносять: зміна клімату та енергетичні проблеми, особливості змісту принципів майбутнього без жалю. Сюди ж відносять дії відносно можливості захистити природні ресурси і умови, що покращать навколишнє середовище. Це особливості програм і локального до глобального сенсів, тут розуміють особливості умов створення стійких суспільств і більш справедливого світу. Ця проблематика мала забезпечувати можливості

реалізувати ці стратегії. Ці стратегії базуються на умовах зобов'язання Європейського Союзу відносно можливості впровадити національні стратегії для сталого розвитку. Однак, маємо констатувати, що такі зобов'язання не несуть юридичних обов'язків. Урядом і провінційними органами влади було визначено, що мета у стратегічному плануванні є не тільки можливість досягти ефективність у процесі, але й реалізувати пошуки механізму планування, які можуть підтримати сталість розвитку. Умови стратегії включали близько 48 індикаторів, що мали високий рівень, і які мали оцінити рівень ефективності сталого розвитку. Дослідники зазначають, що умови стратегії уряду не може визначати зміст британської державної політики у сфері безпеки.

Беззаперечно, традиційний документ, через який оцінюють та визначають політику у Великій Британії щодо сфери безпеки, є "Огляд оборонної стратегії". В його останній версії, яка була розроблена в 1998 році, коли прийшов новий уряд, були внесені суттєві зміни щодо імплементації основних елементів зовнішньої політики. Основу для впровадження цього документу стала промова королеви, яку Вона проголосила 14 травня 1997 року.

У стратегічному оборонному огляді, який охоплював період до 2015 року аналізували та оцінювали особливості безпекової та оборонної політики на довгострокову перспективу – до 2030 року. Тут провадились реалізація військово-технічної політики, аналізу проінформованості та можливих загроз для суспільства.

Зміна пріоритетів для сектору безпеки, які відбулися після терактів 11 вересня 2001 року, підштовхнула створити новий документ – у якості доповнення до існуючих основ Стратегічного огляду оборони. Він мав назву "Огляд стратегічної оборони – нові пункти" (Strategic Defense Review: A New Chapter). Його опублікували в липні 2002 року. Головна мета документу – визначити політику безпеки та оборони Великої Британії у боротьбі з тероризмом. У

документі є розділи, що розкривають роботу з передумов для створення нових розділів, питання боротьби з загрозами іноземного тероризму, вплив людського фактору, діяльність міжнародних організацій, проблеми питань оборони, безпеки держав, особливості доступності та можливостей ресурсів, та заключні правила.

У специфіці і в стратегічному плануванні Міністерства національної оборони включено можливість розробити стратегічні плани для конкретних оперативних сфер, що належали до сфер управління Міністерства національної оборони.

В ієрархії нормативних та в керуючих документах системи стратегічного планування Великобританії, конкретно у сфері безпеки та оборони, традиційним є завершення через серію програмних документів щодо того, як планують національну оборону, де охоплюється основні напрями діяльності у збройних силах. [17, с. 141-144]

Н березень 2008 року було прийнято стратегію національної безпеки Великої Британії. Вона мала назву «Безпека у взаємозалежному світі». У документі, який є першим за історію Великої Британії, де реалізували зусилля щоб формувати основні цілі і завдання у національній безпеці. До загроз, які опрацювали в Стратегії за версією 2010 року (зі змінами) відносять.

По-перше, терористичні загрози. У стратегії стверджується, що для Великої Британії існує загроза з боку радикального екстремізму, який провадить свої дії під прапором ісламу.

Друга загроза – можливість розповсюдити зброю масового ураження. У цій стратегії передбачають необхідність контролювати дотримання режиму нерозповсюдити зброю масового знищення. Дії повинні бути спрямовані на те, щоб запобігти доступу терористичних груп до технологічних виробництв та новітніх технологій.

Третьою загрозою є діяльність організованої транснаціональної злочинності. Для сучасної організованої злочинності притаманний транснаціональний характер. Для певних регіонів світу вона навіть замінила механізми в державному управлінні. Для Великої Британії організована злочинність постає як реальна та надзвичайно гостра загроза.

Четвертою загрозою є рівень світової нестабільності, умови збройних конфліктів та слабкості держав. Багато збройних конфліктів на міждержавному та внутрішньому рівнях тривають і досі. Відтак заходи, що мають попереджувати конфлікти не є завжди ефективними. [16, с. 21-22]

Історично основою і концептуальною засадою у стратегії зовнішньополітичної діяльності Великобританії називають глобальну архітектуру у безпековій політиці та нормативні і правові документи, що забезпечують функціонування країни.

В останні десятиліття, архітектура в глобальній політиці безпеки відіграє ключові ролі щодо підтримки у міжнародній стабільності та запобіганні конфліктів. Великобританія, має залишитись як один із головних учасників миротворчої діяльності ООН, ЄС і НАТО. Держава збирається продовжувати виконання своїх важливих ролей щодо забезпечення миру для багатьох інших регіонів у світі. Однак, у зростаючих викликах у новому світовому порядку існує потреба постійно оновлювати стратегії і підходи до вирішення міжнародних конфліктів.

Рівень стратегічних змін на рівні історичних та геополітичних орієнтацій Британії демонструє необхідність переосмислити та переорієнтувати її міжнародну політику. Такі зміни вплинуть на зобов'язання держави на міжнародній арені та вимагатимуть нових підходів вирішити глобальні проблеми. Важливим є аналіз цих змін та прийняття їх, щоб продовжити реформи

та коригування ролі Британії у світі. Новими підходами у вирішенні глобальних проблем є вимоги до інноваційних стратегій і співпраця з іншими країнами у рамках міжнародних організацій. Лише через шлях активного аналізу та потреби адаптуватись до змін Великобританія має зберігати свої впливові позиції та зробити внески до міжнародної стабільності і безпеки.

Нормативні та правові основи у забезпеченні сфери безпеки є важливими факторами, що забезпечують стабільність та ефективне управління у країні. У Великій Британії ці питання вирішують через системність у стратегічному плануванні, яке має включати розробку стратегічних документів. До них відносять стратегію, що забезпечує сталий розвиток «Безпека майбутнього». Хоча затверджених законодавчих вимог щодо цього документу не існує, уряд продовжить активно працювати над стратегічними планами, особливо в секторі оборони.

Стратегічні плани в Міністерстві оборони Великої Британії зосереджені на міжнародні виклики, зокрема тероризм, який вважають як доволі серйозну загрозу. Цю стратегію виражають через стратегії в національній безпеці, в якій тероризм також розглядають головною загрозою. Правові аспекти безпеки Великобританії вирішують низку проблем. До них включають терористичні дії, розповсюдження зброї масового знищення та збройних конфліктів. Це відображається через заходи, що впроваджують правові стандарти, створюють спеціальні агенції та покращують обмін інформацією для реагувати на ці загрози та виклики.

У Великій Британії продовжують вдосконалення своєї законодавчої бази та стратегічного планування щоб забезпечити національну безпеку та стабільність, через врахування нових глобальних викликів та сучасних загроз.

### **Висновки до першого розділу.**

Отож, важливі ролі на міжнародній арені відіграють ті держави, що на сьогодні є учасниками світового клубу G7. Це не тільки розвиненість їх економіки, але й значний вплив їх політичного впливу та ваги у вирішенні міжнародних проблем. Тому тривалий період для таких країн як Німеччина, США, Франція та Велика Британія був чи не єдиний спосіб залишатись на позиціях лідерів у світовому господарстві, та утримувати першість у інвестиціях в науку та сучасні технології. Говорячи про Велику Британію як учасника «Великої сімки» підкреслюють, що у цій країні зберігається значний потенціал розвитку науково-технічних досліджень та активізації військової співпраці між країнами Європи та США.

Країнами учасницями коаліції підтримки України варто продовжувати відігравати досить значну роль на міжнародній арені. Однак, згідно останніх досліджень, перспективами щодо можливостей надалі розширити їх глобальне лідерство і далі є досить неоднозначним. Нові прогнози показують, що, не зважаючи на те, що країни великої сімки давно мають значну силу на міжнародних ринках, їх кардинальний вплив починає поступово зменшуватись, відтак вони втрачають свої ведучі позиції. Однак, жоден прогнозист не зможе передбачати, яким буде світ у 21 сторіччі. Завдяки можливості розвивати високий рівень інвестицій до різних форм життя та розвивати науково-технічний прогрес, підтримувати кваліфікованих учених та інженерів, їх проекти та розробки. Вони здатні розвивати інформаційний простір між ведучими державами в сучасному світі й можуть і далі бути прикладом для інших держав та їх союзів та продовжувати вплив на світове господарство.

## **РОЗДІЛ 2. ЗОВНІШНЯ І БЕЗПЕКОВА ПОЛІТИКА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ В СУЧАСНІЙ МІЖНАРОДНІЙ СИСТЕМІ**

### **2.1. Причини та наслідки реалізації Брекзит**

Великобританія є специфічною країною Європи і причина цього її історичне минуле, та особливості географічного положення, яке виділяють її посеред інших держав континенту. Питаннями виходу Сполученого королівства з Європейського Союзу не могло не сколихнути зовнішні та внутрішні складові європейського суспільства. Однак, потреба припинити членство була неминучою і стала як результат, що загострив протиріччя між ЄС та Британією. Ці протиріччя складались як результат багатьох чинників. На референдумі у червні 2016 року, коли у Британії було прийнято рішення про вихід з ЄС, було констатовано одну з найважливіших подій в історії Європи від часу падіння Берлінської стіни.

Варто не забувати, що для післявоєнного періоду, коли економіка Британії переживала досить значні спади і починала набирати сил, тенденція щодо європейської інтеграції не могла мати успіху. Однак, проходив час, і Великобританія почала приймати рішення про можливість вступити до Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС). Така постановка питання викликала достатньо питань і суперечок, що й призвело до внутрішньої нестабільності. Велика Британія завжди мала тенденцію дистанціюватись від Європи як континенту та зосереджувалась у своїй політиці на країнах, що входили у Співдружність та на Сполучених Штатах Америки. Відтак термін «європейська інтеграція» розглядали та розуміли у Великій Британії як співпрацю в рамках державних угод різних країн. Пріоритетним для цих угод було питання економічної інтеграції та співробітництва між країнах, регіонів та бізнесів. Іншим державам-членам європейська інтеграція видавалась набагато ширшим та глибшим значенням. Рівень розбіжностей щодо цілей і кінцевої мети

в інтеграційних процесах спричиняли конфлікти між британськими урядами та урядами в інших державах ЄС. Тому, наприклад, Франція під час однієї з перших спроб Великобританії стати членом ЄС і наступного разу також, накладала вето на її вступ.

Як зазначають багато експертів, Велика Британія фактично вступала до ЄС маючи особливі умови. Вона відстоювала їх і в майбутньому, залишаючи осторонь багато інтеграційних процесів на континенті. Наприклад, представники уряду Британії відмовлялись підписувати Хартію Європейські співтовариства, яка захищала основні принципи соціальних прав працівників. Після приєднання до ЄС, у Великобританії фактично продовжилась багатовікова британська геополітична традиція першості національних інтересів поза всякими союзами, чим перешкоджали політичній консолідації Європи.

У відповідності зі статтею 50 Договору про ЄС для будь-якої держави можливе прийняття рішення щодо виходу із Європейського Союзу у відповідності зі своїми конституційними вимогами. Держави-члени, які вирішували вийти з Союзу, повідомляють щодо свого бажання Європейську Раду. Якщо брати до уваги вказівку Європейської Ради, Європейський Союз вступатиме до переговорів з цими державами та укладатиме угоди, які встановлюють умови про вихід враховуючи правила майбутніх відносин із Союзом. На основі цих норм, вперше закладених у Лісабонському договорі ( у статті 49 А), який набував своєї чинності у грудні 2009 року, розпочали процес що мав назву «Brexit». Щодо змісту поняття «Брекзит», то воно, по суті, характеризувало всі ті дії, які пов'язували з процедурами виходу Великої Британії з Європейського союзу.

Ці процеси розпочалися у 2015 році, коли членами, що входили в Консервативну партію та Партію незалежності Великобританії було висловлено твердження, що британський народ не мав можливостей висловлювати свою

думку з 1975 року, коли вперше почали піднімати питання про умови вступу до ЄС. Відповідаючи на цю заяву, прем'єр-міністр Девід Кемерон зробив обіцянку про проведення референдуму щоб «вирішити європейську проблему в британській політиці».

Відтак у травні 2015 року урядом Д. Кемерона було представлено в Палату громад питання щоб провести референдум про подальше членство в Європейському Союзі до кінця 2017 року. В тому ж році у листопаді Д. Кемероном було повідомлено президенту Європейської ради Д. Туску відносно вимог реформувати Європейський Союз.

У цих вимогах висувались питання про роботу фінансового сектора Великобританії, можливих обмежень відносно інтеграції, у випадках, коли вони були протилежними інтересам Великобританії. Також були претензії щодо обмеження доступу до систем, що надавали соціальне забезпечення працівникам-іммігрантам. Відтак, у лютому 2016 року між Великобританією та Європейським Союзом була укладена угода щодо особливого статусу. В ній урядами Великої Британії та ЄС було досягнуто певних компромісів. Механізми, що викладались цією угодою, набували чинності тільки в тих випадках, якщо Велика Британія продовжувала залишатись членом ЄС. Тоді більшістю британців було підтримано цієї угоди. Це дозволило Д. Кемерону мати надії щодо позитивного результату на референдумі, призначеному на 23 червня 2016 року.

На референдум винесли лише одне питання: «Велика Британія повинна залишитися в Європейському Союзі чи вийти з Євросоюзу?» Результатом референдуму стала справжня несподіванка у всьому світі: перемогу отримали прихильники виходу з ЄС. 17,4 млн голосами (51,9%) проти 16 млн. голосів. 1 млн голосів (48,1%), були ті, хто вважав, що залишатись в ЄС потрібно. Відносно наслідку цих процесів, то можна впевнено говорити, що вони матимуть невизначену перспективу як для Великобританії, так і для ЄС. [24, с. 310-312]

У міжнародній спільноті намагались з'ясувати суму причин, які могли спонукали 51,9% опитаних британців підтримати вихід з ЄС під час референдуму 23 червня 2016 року. Однак причина була доволі простою, і британців можна було зрозуміти. Окрім престижності від свого членства в Європейському Союзі, своїх впливів на розвиток світової економіки та політики, а ще надійних сусідів з ЄС, багато в яких аспектах Великобританія досить багато віддала. Самі британці вважали, що членство у ЄС завдало їм набагато більше витратних питань, завдало збитків для їх добробуту та стримало розвиток їх держави.

Після того як у Великій Британії було здійснено Brexit, посаду прем'єр міністра замість Д. Кемерона зайняла Т. Мей. Щоб якісно здійснювати контроль за імміграцією та ефективно вкладати торгівельні угоди, вона виступила з пропозицією вийти з єдиного ринку, та залишити митний союз. Під час проведення цього рішення виникали труднощі, які висвітили проблеми пов'язані з кордоном Пн. Ірландії та Республікою Ірландією. Через високий рівень недовіри щодо результатів її дій, вона вимушена була піти у відставку. Наступний прем'єр міністр Великобританії то був Б. Джонсон. [19, с. 84-85]

В «Аналітичній записці» Razumkov centre роблять певний зріз інформації щодо динаміки в економічному розвитку Великобританії за час членства і після Brexit., аби бачити який позитив та негатив у наслідках реінтеграційного процесу.

Тож до початку глобальної фінансової кризи 2008-2009 років, розвиток в економіці мав тенденцію стійкого характеру, як і в інших провідних країнах у світі. Позитивність економічної динаміки, низькі показники рівня інфляції, конкурентність підприємств, експансійність в інвестиціях, розвиненість валютних ринків і ринків капіталів — є характерними ознаками розвитку у провідних європейських країнах. Однак, за час фінансової кризи були суттєво змінені характеристики в економічних показниках. Після кризи ВБ, як і для

більшості інших країн партнерів, економіка немала змоги належним чином відновлюватись, і борги та проблеми ЄС першої половини 2010-х років «законсервували» економічні показники динаміки розвитку провідних європейських країн. [32, с. 3]

На час посткоронавірусної кризи були значно менші негативні впливи щодо макроекономічної динаміки, якщо порівняти їх щодо втрат 2009 року. У 2021 році відновлювались досить швидко і досягало історичного максимуму згідно показників ВВП. Цю динаміку чітко відображали на графіках «ВВП основних держав у Європі». [31, с. 3]

Позитивність у динаміці продовжувалась і від початків 2022 р. ВВП у Великобританії почав зростати у порівнянні з 2021 роком і випереджав показники у європейській зоні.

Від початку російської агресії проти України на березень під негативні впливи попадали галузі промисловості та сфера послуг через умови санкційної політики. Однак, згідно показників ВБ дещо кращими були відповідні показники у Німеччині та Франції [32, с. 4]

Стосовно проблем у зовнішній торгівлі, Велика Британія мала деякі особливості у показниках від початків 2022 року. Тому у обсягах експорту демонструвались імпульси у зростанні та достатньо впевненій динаміці. Певною мірою це пов'язують з потребою продовжити переорієнтацію Британії з європейського ринку (структура якого значно законсервувався) до ринків Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Тут Велика Британія мала історію коли встановлені міцні політичні, економічні і дипломатичні відносини, які мали «якість», що значною мірою перевищить можливість іншим європейським країнам. Тут зрозуміло, що у цьому регіоні є привабливі умови для торгівлі, інвестиційних проектів і можливостей людських ресурсів. І у більшій мірі для

зовнішньоторговельного балансу Великої Британії визначають через структуру торгівлі щодо країн того чи іншого регіону [32, с. 7]

Проте, через усвідомлення очевидних втрат, у деяких країнах обиратимуть шляхи дезінтеграції, і пов'язують це, у першу чергу, з наявною перевагою дезінтеграції, серед яких науковці виділили наступні:

– можливості свободи у політичному виборі, не обмежують умовами та через цінності інтеграційних об'єднань;

- Європейський Союз, у якості дуже інтегрованої асоціації, може існувати щоб втілити багато спільних намірів, які в деяких випадках вимагають від країн компромісів відносно своїх власних національних інтересів.

Велика Британія трималась осторонь у багатьох сферах щодо інтегративних намірів. Вона була не зацікавленою щодо глибоких інтеграційних процесів та зосереджувалась переважно на національному інтересі. Особливо це було видно у тому, що Великобританія у свій час відмовилась від роботи в шенгенській зоні, відхилила тісну співпрацю у сфері юстиції та внутрішніх справах а також спільній європейській валюті. [24, с. 310-312]

На рівні міжнародних переговорів позиції Європейського Союзу було посилено та уніфіковано, що дозволило Європейському Союзу за певного часу внести зміни у багато попередніх угод, які було укладено для урахування «особливої позиції» Великої Британії. Завдяки цьому така позиція робить їх набагато вигіднішими для європейців на материку.

Науковці вважають, що доволі важко оцінювати наслідки від «Brexit» абсолютними величинами, однак, нехай приблизно важливо підраховувати дохід Британії до та після процесу виходу з Європейського Союзу. Але вираховувати міру вартості у соціальній та культурній незалежності, а також міру цінності у політичному суверенітеті – неможливо. [24, с. 310-312]

Основна економічна складова реакції на Brexit то слабкість банкових інвестицій, які останніми роками мали стагнацію, незважаючи на обмеженість вільних потужностей, міцність балансів, сприятливість умов для фінансування та обмінних курсів. Існують низка переконливих доказів того, що постає як прямий результат невизначеності відносно майбутнього у торговельних відносинах Великої Британії з Європейського Союзу. Це може послужити як попередження для інших гравців, щодо потенційних можливостей впливати та реалізувати напруженість. Це є можливим тому, що у поточній ситуації у торгівельних відносинах може впливати на рівень надійності та активності глобального бізнесу.

У багатьох спекулятивних атаках на роботу валютних та фондових ринків також залишилось загрозливим. Цілі для цих атак то фунти стерлінгів і євро, а також впливи на котування акцій британських і європейських компаній. Іде гра спекулянтів на панічності та страху, які викликані через різке погіршення умов існування економічної ситуації для Великої Британії та країн ЄС. Основа для цих спекуляцій та атак є якісна аналітика та зважені висновки Європейської комісії, Банку Англії та МВФ щодо негативного впливу на вихід Великобританії з ЄС. Це значний вплив на розвиток світової економіки загалом і конкретно на особливості розвитку економіки Великобританії та інших держав у Європейському Союзі.

Однак варто зазначити, що результати цих висновків можуть ввести в оману, оскільки їх вважають такими, що є політично вмотивованими, і навіть для наслідків, рівень вірогідності яких є очевидна або дуже висока, досить часто трактують як корисність або збитковість у багатьох різних сторонах. [30, с. 2-3]

Велика Британія та Європейський Союз історично мають різні складнощі у рівні відносин. Відтак, Brexit виступав як неминучий процес. Сам по собі він постає як показник для того, щоб постійно історично дистанціюватись як країна

від Євросоюзу. Ці рішення британців впливали на низку питань, як от економічна, політична, соціальна обстановка на європейському континенті. Тому переговорний трек між Великобританією та ЄС відносно умов, щодо виходу був важливий крок з боку обох сторін.

Науковці розглядати причинні основи Брекзиту, варто звертати увагу на загальноєвропейські тенденції і специфіку факторів для євроскептиків в Сполученому Королівстві. У 2016 році стався перелом у проблематиці відносин Британії та європейського континенту, що знаменував одне із найголовніших питань щодо розвитку міжнародних відносин для ЄС та британців. Тереза Мей є перший британський лідер, яка взяла завдання втілити до реальності цей достатньо складний процес. Щоб мати контроль над імміграцією та укладанням торговельних угод Т. Мей пропонувала вийти з певних угод та залишити єдиний ринок та митний союз. Але у цьому процесі виявились складнощі, і особливо вирішити питання кордонів між Північною Ірландією та Республікою Ірландією. Тому ці принципи політики прем'єра Т. Мей зазнавали критики.

Щодо основних подій Брекзиту, то вони продовжились після відставки Т. Мей і під час укладання Угоди про співробітництво та торгівлю з ЄС. Надалі на посту прем'єр міністра опинився Б. Джонсон. Він був активним підтримувачем ідеї Brexit і через свою рішучість зміг домогтись компромісних рішень. У тексті цієї Угоди було визначено рівень нових відносин між Великою Британією та Євросоюзом у сфері торгівлі, у безпековій складовій та імміграції.

Також було оглянуто частини варіантів для майбутніх основ співробітництва між Великобританією та щодо багатьох міжнародних організацій. Серед всіх цих важливих аспектів є потреба охопити економічні, політичні та соціальні майбутності Великої Британії після Brexit.

Тож через аналіз динаміки ВВП у Великій Британії на 2022 рік можна відзначати позитив у динаміці, яка має демонструвати стійкість у відновленні, що може перевершити можливості європейської зони. Ці процеси можуть існувати не дивлячись на те, що існують супровідні тенденції у негативних наслідках щодо російської агресії, які впливали на розвиток промисловості. Не зважаючи на цей рівень перешкод у Британія вийшло справитись набагато краще, ніж цей процес пройшли у Німеччині та Франції. Дослідники зазначали про те, що розширився експорт на ринки в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, що могло забезпечити нові можливості зростати.

## **2.2. Особливості співробітництва ЄС та Великобританії щодо безпеки та оборони до та після Брекзиту**

У Сполученому Королівстві можливість приєднатись до Європейського Союзу почали розглядати від січня 1973 року. У тривалому процесі, щоб приєднатись їх державі до умов європейської спільноти. Зрештою, потім розглядалась можливість прийняти участь в інтеграційних структурах, що було сповненено проблем. Це були і умови фінансових конфліктів, торгівлі, промисловості і політиці, факт відмови від прийняття євро і умови приєднатись до Європейського Союзу. У Шенгенській зоні, серед серії криз, з якими зтикались в Євросоюзі, та присутній значний рівень євроскептицизму – сума цих факторів і призвела до проведення національного референдуму у Великобританії. Тож у червні 2016 року 51,9% виборцями було проголосовано про вихід з Євросоюзу. Цей процес поклав рух до початку процесів Brexit, що завершив роботу вже у січні 2020 року. Тоді Великобританією було остаточно припинено свою участь у ЄС.

Після того, як у Великобританії було здійснено процес офіційного виходу у статті 126 Угоди про вихід було передбачено перехідний період. Останній мав тривалість до 31 грудня 2020 року. Не пізніше ніж від 1 липня 2020 року можна

було продовжувати дію цього терміну на 1 або 2 роки за умов взаємної згоди сторін. Це дозволило Великобританії здійснити плавний перехід від статусів члена ЄС до рівня відносин як у третіх країнах. У цей період у законодавстві ЄС застосовувались щодо всіх територій Великобританії, але був виняток у тих договорах, які не вважались як обов'язкові для Великої Британії до моменту, коли набере чинності Угода. Згідно цієї Угоди щодо виходу, для Сполученого Королівства існувало право продовжувати приймати участь у програмі, що фінансували в рамках поточних багаторічних фінансових прогнозів на 2014-2020 роки.

Для Британії та Європейського Союзу був потрібний перехідний період щоб підписати нову угоду щодо умов торгівлі, оскільки Британія залишала роботу у рамках митного союзу і єдиного ринку. Окрім проблем у торгівлі, варто було досягати умов домовленості щодо авіаційного стандарту і безпекових умов, доступу до баз даних, умов запровадити ліцензії та регулювати лікарські засоби. До цього спектру вносили особливості доступу до рибальських водойм, того, як постачають електроенергію та газ та. ін. Якби не було ратифіковано угоду про майбутні умови Партнерства Великобританії та Євросоюзу, то перед закінченням терміну перехідного періоду Великобританія мала б торгувати з ЄС за умов, які ставить Світова організація торгівлі від січня 2021 року. [6, с. 128-130]

Відповідно до статті 8 Договору про вихід, після того, як завершиться перехідний період, Велика Британія втратить право на доступ до будь-яких мереж, будь-яких інформаційних систем та будь-яких баз даних, що створені на основі законодавчих норм Європейського Союзу. Це могло мати негативний наслідок у боротьбі з тероризмом у Європі. У цьому випадку Велика Британія не могла мати можливість відстежити дії терористів за своїми кордонами, та могла втратити доступ до бази будь-якого зареєстрованого транспортного засобу, відбитків пальців та.ін. [6, с. 128-130]

У лютому 2020 року Європейською комісією були прийняті рекомендації, які враховували ці особливості, перед тим, як запросити Європейську раду почати переговори з Великою Британією про умови нового партнерства. Якщо взяти до уваги позицію Європейської комісії, то у цьому процесу повинні бути такі елементи: загальна угода; умови економічної угоди; умови угоди щодо безпеки; принципи угоди зовнішньої політики, питання безпеки та оборони.

Прем'єр-міністром Великої Британії Б. Джонсоном того ж дня було опубліковано письмове звернення до парламентарів з теми «Майбутні відносини між Сполученим Королівством та Європейським Союзом». У тексті Він зосередився на комерційних аспектах угоди. Основними питаннями для обидвох сторін були умови майбутніх принципів торгівлі товарів та послуг, питання рибальства, міграційних процесів, зовнішньополітичного курсу, безпекових проблем та оборони, внутрішня безпека в державі. Велика Британія та Євросоюз погодились, що головна мета їх дій, скасувати тарифи і квоти, і спільне сподівання на спільні принципи роботи, щоб зменшити регуляторні перепони. [9, с. 130-132]

У структурі безпеки у Європейському Союзі традиційно розглядають себе доповненням до НАТО. Однак, з різних причин, у 2014 році участь британців було активізовано в операціях, що проводили сили коаліції та у процесах розробки і підготовки військових ресурсів. Лідерами країни було виділено техніку для щоб відбувалось повітряне патрулювання Балтії за допомоги сил Альянсу, кораблів та військових підрозділів, які братимуть участь у навчаннях НАТО та співпрацюватимуть із США. Щоб накопичити військові ресурси у Польщі, розвивали інтенсивні дії щодо військової співпраці, куди були залучені Франція, Німеччина, Італія, Іспанія, партнери Північної групи (особливо це стосується Польщі, Швеції, Фінляндії). Ними було створено структури зі спільними експедиційними силами в рамках НАТО, що допомогло

трансформувати Королівські збройні сили у відповідності до нагальних потреб часу.

Також дослідники зазначають, що у Великобританії приймають участь у мандаті ЄС і розробляють механізм цивільного захисту населення. Велика Британія активно сприяє і розвиває рішення саміту НАТО у Варшаві від липня 2016 року. Активовано боротьбу щодо гібридних загроз, посилено оборонний потенціал та безпекові можливості на морі та проведені військові навчання. Це вважають як основний рушій сил місії НАТО. У співпраці ЄС і НАТО починаючи з травня 2015 року вирішено про умови співпраці у сфері кібербезпеки та принципів боротьби з конфліктами, що мають гібридний характер. Альянс підтримував усі зусилля Європейського Союзу в Егейському морі щодо можливостей контролювати потоки нелегальних мігрантів з країн Близького Сходу та з Африканського континенту.

На фоні активної діяльності з боку Альянсу в Європі, своєю чергою у Європейському Союзі не оминули нагоду нагадати про свої амбіції як суб'єкта у світовій політиці з безпеки і вагомого партнера НАТО. Також було представлено, сучасне бачення комплексної стратегії щодо викликів на актуальні проблеми безпекової політики. Напередодні низки зустрічей Північноатлантичної Ради у Варшаві, на своїх самітах, що проходили в Брюсселі у червні 2016 р. Європейською Радою було розглянуто документ «Глобальні стратегії у зовнішній та безпековій політиці Європейського Союзу». У порівнянні зі Стратегією європейської безпеки, що прийнята у 2003 році, було зафіксовано потребу розширити перелік викликів які стоять перед безпекою в регіоні. ЄС тепер на офіційному рівні визнавав потребу поєднати «м'яку» і «тверду» силу щодо своєї діяльності щоб забезпечити свою глобальну роль.

Європейська Рада у підготовлених висновках за результатами проведеного саміту наголосили на автономності Союзу відносно прийнятих рішень і

процедур. Було наголошено й на необхідності дотримуватись принципів відкритого співробітництва з НАТО.

У січні 2017 року Великою Британією було проведено командування контингентом Об'єднаних сил, що мають високу мобільність та високу готовність НАТО, та має чисельність 3000 осіб, а загалом контингент складає 20 000, включно з 14 країнами-учасницями. Велика Британія очолювала командування новоствореної мононаціональної бойової групи в Естонії та бере участь у подібних групах в Польщі. За умов непередбачуваності в політиці у керівництві США, особливо після обрання Д. Трампа, у питаннях зберегти домінування Америки на систему європейської безпеки, у британських колах виникли можливості реалізації своїх лідерських амбіцій в Європі посередництвом атлантичних структур. Однак, через контекст, коли скорочується вплив на плин європейських політичних процесів та посилення деградації відносин на рівні регіональних партнерів причиною якого став вихід із Євросоюзу, скоротились і військові витрати, що призвело до збереження і росту залежності від США, що ускладнило реалізацію власної політики.

Тому, Великобританія, враховуючи згадані проблеми, продовжує відігравати важливі ролі, щоб встановити відносин між ЄС і НАТО. Тут варто нагадати, що у розподілі повноважень іде регулювання договорів «Берлін плюс» між різними організаціями у їх діяльності в спільній сфері безпеки. Позицію Великої Британії яка залишається стійким прихильником євроатлантизму і одним з перших союзників США стає однією із провідних на континенті. Одночасно, існують розбіжності різних факторів щодо формування спільних блокових угод. У 2000-х роках на тлі стратегічної і політичної кризи НАТО було підвищено і актуалізовано потребу формувати європейські оборонні структури.

Визнаючи значний рівень неспроможності для країн Євросоюзу нарощувати достатній рівень військових ресурсів в рамках обумовлених термінів

та зважаючи на спротив «атлантистів» (переважно в самій Британії) було визнано провал автономного уряду СРБО. За нинішнього стану у «розподілі ролей» між інституціями зменшуються стимули для держав ЄС підштовхувати до розвитку автономні військові потенціали, що має призвести до довготривалого прояву політичного безсилля Європейського Союзу. Події, які почали вирувати навколо російсько-українських конфліктів від 2014 року і активізувались від 2022 року, демонструють складнощі у поєднанні інтересів НАТО та ЄС без посередництва США які є головним елементом у системі атлантичного співробітництва.

Лідерами Великої Британії в різні періоди часу було висловлено стурбованість щодо стратегічної та військової і технічної слабкості СРБО ЄС. Тривожною залишається і нездатність Європейського Союзу виступити як гарант безпеки для своєї території і оперативним чином реагувати щоб ефективного вирішувати проблеми.

### **2.3. Роль Великої Британії у Раді Безпеки ООН та НАТО**

Для сьогоденного дня, у системі міжнародних відносин існує надзвичайно висока динаміка. Рівень нових загроз та викликів потребує покращити регіональні та глобальні механізми, щоб можна було вчасно втрутитись. Відтак, потрібно через спільні зусилля підвищувати рівень у міжнародній безпеці. Усі ці чинники зумовлюють, для сучасного етапу, можливість змінити концепцію формування відносин між країнами. Мають на увазі перехід від конфліктних моделей до моделей співпраці на міжнародній арені. Унікальна практика та досвід у співпраці між США та Великою Британією показує позитивну динаміку у військовій, економічній політичній та інших напрямках співпраці.

Розвиток відносин між Великобританією та США щодо різних сфер у співробітництві, помітним чином вирізняють їх у середовищі інших держав. Цей

тип відносин почав складатись ще під час Другої світової війни. У своєму розвитку вони проходили складний шлях еволюції свого розвитку все ХХ ст. та продовжили свій розвиток особливим чином і до нині. Майже для кожного керівника в англійському уряді було по своєму визначено ці особливі відносини. За У. Черчілля, Г. Макміллана їх назвали «особливими», за Г. Вільсона говорили про рівень «тісних відносин», а вже М. Тетчер вважала їх на рівні «екстраординарних». Для уряду Т. Блера рівень відносин зі США був «базовим» та «особливим» [15].

Низка угод між США та Великою Британією, є широко відомими як «особливі відносини». Їх визначають взаємовигідними відносинами між державами. Вони мають вираження через усі важливі сфери життя, в їх рамках соціальні системи мають свою траєкторію розвитку та вираження у координації між державами. У діяльності на міжнародних аренах країни виходить від потреби реалізувати спільні інтереси. Характерна особливість у відносинах Британії та США така, що вони мають базу засновану спільності історичного, мовного та культурного минулого, яке не тільки є об'єднавчим для цих країн, але й може сприяти у спілкуванні та взаєморозумінні лідерів та їх представників. [15, с. 1-3]

Рівень координації у зусиллях між США і Великою Британією щодо військової сфери досягає межі, коли важко знаходити схожі традиції в історії. Одночасно, в дипломатичній сфері жодною великою державою ніколи не сповідувались намагання координації своєї політики щодо інших країн, так тісно, як серед трансатлантичних союзників. Головна мета у відносинах між Сполученими Штатами та Великою Британією є високий рівень тісної співпраці та координації політичних та фінансових сил між двома країнами щоб досягти довготривалого миру. У військових сенсах це означало інтеграцію стратегій, ресурсних можливостей і розвитку збройних сил, в економічних складових – розробляли загальні умови стимулювати міжнародну торгівлю, забезпечити

транспорт і засоби зв'язку, відповідно на політичному рівні – підтримувати відносини між країнами, а також координацію їх політики.

Як один із прикладів у тісній співпраці наводять умови вступу Великої Британії до Організації Північноатлантичного договору, яку було засновано у квітні 1949 року в США. Мета структури був захист Європи від можливих загроз радянської експансії. НАТО було чи не єдиною організацією, яка мала можливість брати на себе певну відповідальність щодо міжнародної безпекової ситуації для євроатлантичного регіону.

Складність шляхів реформування НАТО визначались не лише через позиції у провідних державах-членах, насамперед у США та Великій Британії. Тут впливали зміни у міжнародних умовах, трансформація викликів та ідентифікація нових джерел небезпечності. Початок цим тенденціям було покладено на саміті НАТО, що пройшов у липні 1990 року у Лондоні. Голова засідання, тодішній Генеральний Секретар НАТО М. Вернер підкреслював, що «...Альянс має крокувати від загальної конфронтації до співпраці... Ще ніколи для Європи не існувало настільки реалістичних можливостей для подолання постійних загроз повторення війни та миру, що досі отруює її минуле...» [5, с. 24-28]

Сам процес трансформації НАТО спрямовувався насамперед на те, щоб зменшити питому вагу передової присутності в структурах, що гарантували військову безпеку, а також можливість зменшувати роль ядерної складової. Натомість пропонувалось створювати більше гнучкі та схильні до мобільності сили, щоб диверсифікувати джерела загрози та знижувати ймовірність масштабних форм конфліктів. Також, було посилено політичну складову в операціях НАТО, водночас визнавалась обмежена можливість для суто військових заходів.

Важливими є зміни у роботі Північноатлантичного альянсу, які зафіксували в тексті підсумкового документу саміту – Лондонська декларація щодо трансформації НАТО. У цьому документі було ще раз підкреслено про прихильність США підтримувати європейську безпеку в нових умовах. Цю позицію, яка повністю відповідала рівню довгострокових інтересів, аж до сьогодні, підтвердили стратегічне бачення розвитку Європи у США та Великобританії.

Серед інших вагомих складових, у Декларації відзначалось високий рівень готовності НАТО до діалогу з Радянським Союзом та державами у Східній Європі. Було задекларовано можливість співпраці з Організацією Варшавського договору, потребу встановити нові стандарти відкритості в Європі. Цей комплекс рішень свідчив про фундаментальні зміни у геополітичному бізнес-ландшафті на європейському континенті.

Країнами-учасницями Альянсу було викладено умови дорожньої карти, щоб прийняти нову військову стратегію, яка передбачала потребу перейти від "передової оборони" до можливості скоротити присутність сил на перших рубежах, а також провести зміни до доктрини «гнучкого реагування», що означало потребу скоротити загрозу використати ядерну зброю.

У Лондоні склали спільний документ щодо умов реалізувати обмежену військову діяльність. Для членів Альянсу є характерним позиція, що де це є доречним, варто відмовлятися від концепцій з оборони кордону та змінювати принципи «гнучкого реагування», щоб враховувати менший рівень залежності від застосування ядерної зброї. У цьому зв'язку санкціоновано суттєві зміни в роботі місії Об'єднаних збройних сил та умов щодо їх розгортання.

Основною роллю для збройних сил НАТО є потреба забезпечити безпеку та територіальну цілісність для держав-членів. Тут власне роль НАТО залишилась незмінною.

Проте спираючись на умови нових військово-політичних умов, коли на зміну у глобальних загрозах прийшла різноманітність та багатовимірність джерел небезпеки. Відтак у збройних силах блоку повинні виконуватись інші функції під час миру, криз та війн. Ролі збройних сил для мирного часу полягають через нейтралізацію джерел загрози країнам-учасникам блоку. Таким чином, їх участь щодо перевірки можливостей виконати угоди, які контролюють озброєння підвищується і виникає можливість передбачувати військові операції та сприяти підвищенню глобальної стабільності. Щодо розвитку кризових ситуацій, то для збройних сил Північноатлантичного альянсу існують можливості посилювати свої політичні дії в рамках комплексних підходів до безпекових проблем. Для створення успішних умов подолати кризи і вирішкння їх мирним шляхом, у збройних силах повинні бути створені можливості для оперативного реагування, запобігання діям, спрямованим проти окремого з союзників і, у разі різного роду агресії, відбити ці дії, відновити територіальну цілісність держав-учасниць.

Завершення «холодної війни» створило низку передумов для того, щоб Лондон міг змінювати зовнішньополітичну концепцію та міг здійснити рішучі політичні дії. Важливим є не тільки можливості оперативного реагування на революційний характер змін у зовнішній політиці, але й переглядати зміст зовнішньополітичних взаємодій в різноманітних сферах міжнародного середовища. Суттєвої корекції мало зазнати можливість виділити основні сфери взаємодії. Сюди входять умови соціального та економічного співробітництва, які зосереджені на СЕС, тоді як умови безпекового співробітництва – в рамках НАТО. [5]

На саміті, що проходив у Вашингтоні, і який присвятили 50-річчю НАТО, Велика Британія та США підтримували потребу ввести ембарго на постачання енергоресурсу до країн колишньої Югославії. У вересні 1999 році було проведено саміт для міністрів закордонних справ у країнах Європейського Союзу. На саміті розглядали низку питань щодо можливостей зняти ембарго на рух повітряного транспорту з Югославії. Однак, їх повторно не прийняли, оскільки був значний спротив Великобританії та Данії. Тому, зміст та розвиток «особливих відносин» Великої Британії зі Сполученими Штатами Америки мали ескалацію та знаменували наступний важливий етап у розвитку. [5]

На початках 21 століття проблема міжнародного тероризму стає викликом на рівні глобальних та регіональних характеристик безпеки. Виникав він як наслідок еволюційних процесів для пост біполярних систем у міжнародних відносинах. Коли 11 вересня 2001 році у США відбувся відомий терористичний акт, він докорінним чином допоміг змінювати пріоритети в національній безпеці країни. Спільні складові у протидії щодо цих загроз зміцнювала американсько-британський рівень стратегічних і трансатлантичних відносин в цілому. Однак вже після початків і під час проведення військової кампанії в Іраку, відносини між державами переживали складні кризові моменти.

Особливості відносин між США та Великою Британією залишались у ці нелегкі періоди як центральна складова, що лежить в основі перебудови НАТО. Це були ініціативні пропозиції за каденції адміністрацій Б. Клінтона та Дж. Буша-молодшого. Однак йшов назустріч цим пропозиціям і уряд Т. Блера. Така взаємодія давала нові поштовхи Союзу для реагування щодо змін стратегічного середовища, відкрило можливість розширити та покращити євроатлантичну співпрацю. Спільність цінностей та ідеологічні схожості у американських та британських лідерів цього періоду значною мірою змогли «синхронізувати» їх разом та підштовхнуло ініціативи у сфері удосконалення трансатлантичних

відносин. На Празькому і Стамбульському самітах було продемонстровано, що НАТО готове до реагування на нові виклики. Зазначалось, що рівень цієї готовності у значній мірі є результатом партнерства між США і Великобританією. Маючи на меті реалізацію широкомасштабного демократичного переходу у Лондоні і Вашингтоні визначали пріоритет у напрямках діяльності. Це було основою допомоги для країн-партнерів розробляти сучасного та надійного рівня оборонні засоби, які будуть здатними підтримати достатній рівень міжнародної співпраці в галузі безпеки.

Що стосувалось співпраці у напрямку боротьби з тероризмом та можливостей реалізувати всі спільні зусилля у цих напрямках, то НАТО під патронатом США та Великої Британії прагнуло до повноцінного діалогу та можливостей обміняти досвідом відносно механізму та ефективних засобів по боротьбі з тероризмом.

Отож, за умов розвитку сучасних процесів глобалізації рівень співпраці між США та Великобританією в рамках НАТО ставав дедалі тіснішим. В Обох країнах є розуміння відігравати дедалі важливіші ролі на міжнародній арені. Їх взаємодія у економічній сфері, політиці, сфері охорони навколишнього середовища, культурній стратегії та гуманітарному напрямі. Рівень їх співпраці в рамках НАТО не має обмежуватись мірою участі щодо вирішення окремих проблем, та має впливати на рівень розміщення продуктивних сил. У цих країнах розвивались головні «мислительні штурми» щодо розробки стратегій реформування та розширення НАТО. Особливості взаємодії цих двох потужних акторів вплинуло не тільки на розвиток ситуації в НАТО, але й на особливості міжнародних відносин загалом. Співпрацю між США та Великою Британією є називають як приклад для сприятливих умов розвитку для двосторонніх відносин. Не зважаючи на думки про «привілейовані стосунки», вони не завжди є корисними та конструктивними. [15, с. 8-9]

У Раді Безпеки Організації Об'єднаних Націй, як одному з головних органів Організації Об'єднаних Націй зконцентровано всі управлінські можливості на тепер. У цього органу є особливий статус, що дає підстави вважати його найвпливовішим міжнародним правовим організаційним інститутом та виступає як прототип вищого рівня виконавчої влади на рівні міжнародної правової системи.

У таких контекстах доволі цікавою є набір особливостей у міжнародно-правовому статусі Ради Безпеки ООН, які визначили рівень особливого статусу цього елемента у внутрішньому організаційному механізмі ООН. Одне із найбільш відомих і суперечливих питань в ООН є питання особливого статусу для кожної країни з можливістю постійного членства у Раді Безпеки ООН. [27, с. 336]

На час, коли заснували ООН ідея про постійне членство у вищих органах тогочасних міжнародних організацій не була нова. Наприклад, у відповідності до статті 4 Статуту Ліги Націй до її складу могли на постійній основі входити «представники чотирьох головних і союзних країн». Це були Великобританія, Франція, Італія, Японія. Очікували, що Сполучені Штати мають стати п'ятим постійно діючим членом, але через їх відмову від ратифікації Версальського договору і Статуту Ліги Націй вони не змогли отримати членство.

Тут слід зазначити, що у Статуті Ліги Націй передбачались можливості набувати статус для постійного членства в Раді й для інших держав. Та сама стаття 4 Статуту передбачала, що «за відповідного схвалення більшістю Ради, остання має право призначати інших членів організації, які відтепер будуть постійними представниками у Раді». Однак за час роботи Ліги Націй факту збільшувати число постійних членів Ради не було.

Діяльність Ліги Націй як міжнародної організації та у якості попередниці ООН не була успішна. Чи не найсуттєвішою причиною цього дослідники вважають недоліки у її внутрішньому організаційному механізмі. Наприклад, науковець Ф.О. Вілкокс вважав, що «кричущою слабкістю Ліги Націй був невдалий принцип розподілу повноважень між Асамблеєю та власне Радою відносно можливостей забезпечити міжнародний мир та безпеку». Однак, незалежно від того, що Рада мала високий рівень статусу, вона не мала вирішального права голосу у випадках міжнародних конфліктів. Згадували і те, що статус постійних членів, які до неї входили, ніяк не відрізнявся від інших статусів і не наділявся правом вето. Такий стан речей викликав можливість створити обставини за яких могли формуватись ситуативного роду альянси та відбувалось блокування у важливих рішеннях.

Необхідним є зазначити, що на момент прийняття рішень в Раді та в Асамблеї Ліги Націй мав дію закріплений у ст. 5 Статуту принцип одноголосності (англ. unanimity rule). У ньому передбачалось, що «за винятками випадків, які передбачені у цьому Статуті або умов цього Договору, можливість прийняти рішення на засіданні Асамблеї або в Раді вимагає фактичну згоду всіх членів Ліги, які мають представництво на зборах». Тому, у цьому положенні, по суті, наділялись правом вето усі держави Ліги Націй. Виняток складало голосування щодо будь-якого процедурного питання. Сюди ж входила можливість не враховувати зауваження сторін, під час прийняття доповідей відносно спорів держав, які були сторонами у ньому. [27, с. 336]

Основними принципами в організації та основа для функціонування Ради Безпеки було викладено в Розділі VI Пропозицій. Там було включено спеціальні умови для членства «великих держав». До основних питань, з якими могли стикатись делегати у цих контекстах, були мандати «великих держав» у Раді Безпеки ООН.

Відносно першого питання, то, як вказував Ф. О. Вілкокс, делегатами конференції вирішувалось чи йти за моделями з Ліги Націй. Уже під час самої конференції представники делегації США висунули ідею надавати статус постійного держави-члена і Бразилії, однак делегацією Великобританії та СРСР були висунені суттєві застереження проти. Одночасно, на відміну від приписів у Статуті Ліги Націй, в ООН не передбачали можливості та механізмів призначати нового постійного члена Ради Безпеки ООН. [4, с. 97-98]

Як зазначали науковці, специфікою в голосуванні «великих держав», є те, що учасники конференції не змогли дійти спільного рішення з цих питань. Відтак, можливість ухвалити остаточні рішення відклали до роботи Ялтинської конференції 1945 р. У рамках роботи конференції президентом США Ф. Д. Рузвельтом було запропонована формула голосування, яку пізніше визначили як «Ялтинську формулу голосування», яка містила такі положення:

- «1. Кожен з членів у Раді Безпеки мав один голос.
- 2. Усі рішення прийняті Радою Безпеки щодо процедурних питань мали прийматись ствердними (англ. affirmative) голосами семи членів.
- 3. Будь-які рішення прийняті Радою Безпеки з усіх інших питань мають бути прийняті через голосування семи членів, та за принципом одностайного голосування (англ. concurring vote) постійними членами». [4, с. 97-98]

Великобританією та СРСР, а потім і Китаєм було схвалено цю формулу. У подальшому ці рішення були ведені до глави С та Розділу VI.

Згідно з підсумками конференції в Думбартон-Окс, делегатами, під час вирішення питань щодо подальшої діяльності вищих органів ООН, було враховано силу і можливості постійних членів націй. Розглядалися і негативні приклади досвіду щодо відсутності інших ознак у їх статусі порівняно з

тимчасовими членами Ліги Націй. Відтак запровадження «права вето» є важливим інструментом щоб уникнути повторення ситуації, які мали місце в Лізі Націй, і відсутність такого права, як вважалось не давало можливості заблокувати волонтариські рішення. Однак ідея про особливий міжнародно-правовий статус постійних членів і «великих держав» у Раді Безпеки ООН та його принципи застосування, продовжували активно обговорювати і в наступні етапи створення ООН. Зокрема, під час конференції в Сан-Франциско в квітні-червні 1945 року вже після того, як підписали Статут ООН інші країни продовжили висловлювати певні застереження і пропозиції відносно постійних членів в Раді Безпеки ООН.

Велика Британія від заснування ООН постійний член Ради Безпеки ООН та НАТО. Тим самим підтверджується її статус лідера у міжнародних відносинах та вагомого стратегічного партнера світових держав. Дослідники бачать та аналізують, яким чином проходить еволюцію підхід щодо організації та принципів функціонування держави у різних організаціях.

Особливості партнерства між Сполученими Штатами та Великобританією демонструють для багатьох сфер, включно з військовою, економічною та політичною співпрацею. Разом вони розробляли стратегію в боротьбі з проявами тероризму і підтримували демократичні зміни що проходили в інших країнах. Такі особливості співпраці важливі для того, щоб забезпечити глобальну та регіональну безпеку.

Реформування НАТО та активне прагнення трансформувати альянс постає як адаптація до нової геополітичної умови та зміни у військовій та політичній ситуації. Спільними зусиллями Сполучених Штатів і Великої Британії забезпечити мирне та стабільне міжнародне середовище через шляхи реформувати та вдосконалити НАТО. Рада Безпеки ООН відіграла ключові ролі щоб забезпечити міжнародний мир та безпеку. Однак можливості суперечок відносно постійних механізмів членства та механізму голосування створює

особливі двозначності і можуть провокувати дебати щодо рівня ефективності в організаційних принципах Ради. Загалом такий стан речей відображає складну складову і різноманітність у міжнародних відносинах для сучасного світу. Рівень співпраці між державами, особливості реформ у міжнародних організаціях та потреба пошуку оптимального механізму втрутитись є ключовою складовою щоб забезпечити міжнародну безпеку та стабільність.

Трансформації у зовнішній та безпековій політиці і пріоритетах Великої Британії для новітньої геополітичної системи обумовлювалась різними аспектами у відносинах з Європейським Союзом та НАТО. Варто відзначити рівень їх взаємодії на міжнародній арені. Brexit безумовно не міг не вплинути на існування великого спектру тенденцій, до яких відносять економічні, та історичні характеристики. Однак, для показників ВВП Британії щодо 2022 року існують приклади та докази щодо умов відновлюватись та мають свідчити про умови нових можливостей щодо багатьох напрямків, які відривались перед країною.

Одночасно, співпрацю Великобританії та США, особливо щодо військової, економічної та політичної сфер, відображали вагу цих держав у якості стратегічного партнерства на світовій арені. Реформи в НАТО та особливості дій в Раді Безпеки ООН є основою постійного пристосування до нового рівня викликів та зміни умов різних міжнародних ситуацій.

Однак досі існує ряд труднощів та конфліктів, особливо щодо питань як розподілити ролі і процес голосування в Раді Безпеки ООН. Сюди ж відносять також нездатність Європейського Союзу розвинути можливості свого військового потенціалу і конкуренції з НАТО. Однак після виходу Великобританії з Євросоюзу можна відкривати новий рівень можливостей розвивати політичні і оборонні зусилля ЄС, а також умови взаємодії з НАТО.

## **Висновки до другого розділу.**

Таким чином, розвиток ситуації у Європейському Союзі, яка була наслідком протиріч другої половини ХХ сторіччя та початку ХХІ сторіччя. Тут спостерігається боротьба і одночасна співпраця двох потужних акторів, які діяли на європейському просторі та на міжнародній арені. Їх співпраця та суперництво значною мірою вплинуло на геополітичну ситуації у Європі та створило ґрунт для розвитку сучасної ситуації всередині континенту. Для ефективного розвитку міждержавних відносин важливим є те, щоб Велика Британія, Сполучені Штати та Китай могли об'єднати спільні зусилля для встановлення зрозумілих відносин на міжнародній арені, де Україна посяде своє справедливе місце у Європі.

Тому, тенденція останніх років, до процедури Брексид, коли між Великою Британією та Європейським Союзом стало помітним зростання серйозних протиріч у реалізації військово-політичної, і економічної сфер. На тепер євроспільнота та британська державна машина продовжують боротьбу за ринки збуту, та за глобальне лідерство за межами Європи. \

## **РОЗДІЛ 3. БРИТАНСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОРІЧЧЯ**

### **3.1. Міждержавні відносини України та Великої Британії: основні етапи та особливості реалізації**

Особливості та зміст зовнішніх загроз, особливо у цивілізованому світі, здатні впливати на особливості розвитку, що забезпечить міцну підтримку серед європейських держав та їх народів. Гарний приклад щодо цього, є значний рівень довіри і підтримки Великою Британією України. На перший погляд здається, що ніяких спільних інтересів між цих країн немає, тому, на перший погляд, рівень такої підтримки виглядає не зовсім незрозумілою. Наші держави знаходяться на різних частинах у Європі та уособлюються абсолютно різними історичними обставинами, особливостями національної структури та соціальним й культурним контекстами. Але це для побіжного погляду, оскільки обидві держави пропагують дії з підтримки демократії та піклуються щодо збереження демократичних цінностей, необхідність відстоювати права людини, а також захищати власні, визнані кордони. На тепер, допомагати Україні це не просто щодо політичних поглядів, це про сенс демократії, захисту прав людини і власне людяність. Саме у цей час ми стоїм на складних роздоріжжях цивілізації, і теперішня ситуація згодом буде показувати, до якої межі для світової спільноти важлива «демократія» та чи в дійсності вони ладні слідувати всім її принципам.

Рівень розвитку співраці та дипломатичні відносини України та Британії дослідники прослідковують від початків процесу визнання Великою Британією незалежності української держави та нашого суверенітету 31 грудня 1991 р. Офіційні дипломатичні відносини між нашими державами встановили у 1992 р. Перш ніж здійснити вихід на той рівень стосунків, які є зараз, держави пройшли доволі складні періоди, що стосувалось не тільки їх внутрішнього змісту, але й

особливостей у розвитку, або можливостей уникнути стереотипні тенденції. Ці складнощі не завжди носили суб'єктивний характер, часто це було наслідком історичного розвитку в кожній з країн. Тепер, в умовах військових дій в Україні, рівень наших стосунків вирівнюється та мають високу цінність та мають значну підтримку для нашої держави. Це особливо є цінним для держави, що воює, та держави, яка прагне поглибити рівень співпраці з іншими країнами.

Для вивчення попереднього етапу у відносинах, важливо розуміти історичний ґрунт співпраці між Великою Британією та Україною. Зміст двосторонніх відносин у співпраці обох державних інституцій сягають початків раннього середньовіччя. Дипломатичні відносини між тогочасною Англією та Київською Руссю налагодились посередництвом Візантії та Скандинавських країн. Тоді значні ролі щодо їх підтримки проходили через династичні зв'язки, та реалізацію інтересів різних правителів. Як приклад таких союзів, називають Велику княгиню київську Гіту, яка була дружиною В. Мономаха. Вона була дочкою британського короля Гаральда Сміливого. Це один з прикладів таких союзів, через які була можливість ефективно здійснювати міждержавні торговельні зв'язки.

Якщо досліджувати новітній період нашої співпраці, то дослідники зазначають, що значна кількість політичних та державних діячів України здобували освіту в британських університетах. До прикладу, відомо, що один із засновників і вітчизняної юридичної науки та організатор системи освіти, людина, яка здійснила великий вплив на розвиток цих напрямів ще за часів Російської імперії був С. Деснит. Він відомий український політичний адміністратор, проходив навчання в Кембриджі та Оксфорді, та виконував дипломатичні місії за часів повстання Б. Хмельницького. Відомо, що він проходив навчання з права та економічних наук в університеті Глазго. Тогочасні англійські урядовці мали серйозну зацікавленість у співпраці з козацтвом, як

ймовірним союзником у актуальних для того часу конфліктах серед католицьких держав Європи. Цікавим історичним фактом є те, що повний автентичний текст, Зборівського договору було надруковано у газетному виданні «Бріф рілейшн» 16. 10. 1649 р., Поряд із цим, у цьому ж виданні та британській пресі загалом, було доволі детально описано події з облоги Збаража, і, відповідно, всі деталі битви під Зборовом. Це знак уваги до подій в Україні, та важлива історична знахідка, адже відомо, що зміст повного тексту договору, ще протягом декількох сторічч не був відомим на українських землях. Відомі дані проте, що очільники революційних рухів в обох державах – О. Кромвель та Б. Хмельницький прагнули налагодити взаємовигідні міждержавні дипломатичні відносини. У Великій Британії політичною елітою було встановлено зв'язки з П. Орликом та його структурами. Відомо, що з такою ж уважністю британці спостерігали за перебігом усіх подій, що проходили у часи правління гетьмана І. Мазепи. Науковці підкреслюють свідомі політичні та фактичні спроби відокремити козаків та московитів. Для тогочасного англійського суспільства, зі слів британського дипломата Ч. Віворта, яким у 1710 р. була здійснена поїздка в Україну, було відзначено щодо Запорізької Січі «у цій країні дуже добре впорядковано, а значне багатство козаків викликає заздрість у московитів».

Для британської та української соціокультурних платформ, був період, коли вони вийшли на новий рівень. Це було особливо помітно у 19 ст. Тоді, у Лондоні у 1816 р. виходить збірка під називою «Російський трубадур, або Збірка українських та інших національних мелодій». Це чи не перша публікація українських пісень для держав, що ніколи не були слов'янськими.

Дослідники окремо підкреслюють особливості складного періоду у історичних поступках обох народів. Мову ведуть про період Кримської війни від 1853 до 1856 року. Під час військових дій у Криму, загинуло біля 25 тис. британських солдатів. Саме від того часу у англійців з'явилися слова «балаклава»

та «кардиган». Однак, досить швидко після закінчення військових дій, британськими підприємцями почали здійснювати інвестиції до української торгівлі зерном. Робоче селище Юзівка, тепер Донецьк назвали на честь британського підприємця та інженера Дж. Юза. Це активний період входження британського бізнесу на українські землі. Вже наприкінці 1890-х років британські консульства відкривають та починають роботу в багатьох містах в Україні включно з Києвом.

У період Першої світової війни Україна опинилась у епіцентрі світових інтересів. Вже після того, як закінчилась Лютнева революція, британська дипломатія продовжувала свою роботу, спостерігаючи за розвитком визвольних рухів в Україні. Тодішній британський уряд був фактично бездіяльним доки не пройшов більшовицький переворот. Це пояснюють тим, що для англійських урядовців було характерно дотримуватись політики, в основі якої була покладена ідея про те, що питання національного самовизначення народів в середині Росії постає виключно її сферою відповідальності. Тільки після більшовицького перевороту, та розуміння його наслідків, англійський уряд почав розвиток дипломатичних відносин з УНР. Тодішній уряд УНР було фактично визнано з боку англійського уряду 5 січня 1918 р. У період 1919-1921 років УНР здійснювала свої дипломатичні представництва в Лондоні.

Тут варто поточнити, що такі відносини продовжились не довго. Після підписання Брест-Литовського мирного договору британський уряд почав сприймати українську державність як німецьку ідею і, зрештою, було розірвано відносини з нашою державою. Однак, у період українсько-польської війни 1918–1919 років, тодішній прем'єр-міністр Великої Британії Д. Ллойд Джордж підтримав дотримання прав українців Східної Галичини, щоправда з суто прагматичних мотивів не допустити можливість посилити свої позиції Польщею. Другою причиною було не дозволити посилитись впливам французів на території

Східної Європи. Відомо, що під час Паризької мирної конференції схвалили ноту Керзона. Вона вказувала на запереченні права анексувати Східну Галичину та Волинь з боку польського уряду. Після того, як Д. Ллойд Джордж пішов у відставку, Радою послів в країнах Антанти було вирішено передати території Східної Галичини під юрисдикцію II Речі Посполитої. Не дивлячись на такі події, у Наддніпрянській Україні продовжували брати участь як самодостатній гравець міжнародних відносин до 1924 року. Однак, у період радянської України, наші україно-британські відносини в галузі економіки повернулись до політичної підзвітності радянського уряду в Москві. До повної радянзації були досягнуті певні торгівельні домовленості та створили англійсько-український комерційний банк. Було також засновано Британську асоціацію з торгівлі, яка активно діяла в Україні. Та такий процес у відносинах, знову проіснував не довго. Трохи пізніше центральною владою СРСР було взято до своєї юрисдикції усі можливості побудувати контакти із закордонними партнерами тільки у рамках Радянського Союзу.

Особливого значення займала робота української діаспори, що знаходилась у Великобританії. Ще до Другої світової війни на території Королівства проживали декілька сотень представників України. Більша частина цих людей потрапляла до Британії фактично завдяки випадку, коли рухались до Північної Америки. Цією незначною по кількості діаспорою у її роботі все зосереджувалось здебільшого зосередилась територією Манчестера. З цього зробили висновок, що у період міжвоєнного часу Великобританія не стала як осередок активності серед української еміграції. Однак, у свій час тут існували ряд урядових структур УНР, включно з довіреною особою гетьмана Павла Скоропадського. Окрім цього, свою діяльність Українським бюро було зроблено з Лондону з 1931 по 1939 рік. Вже коли завершилась Друга світова війна, націоналістичним підпіллям та різними вояками з дивізії «Галичина» було зроблено інтернація, як стала наслідком того,

що кількість українців в Англії збільшилась. У 1946 році засновали Союз українців у Британії, а вже за кілька років у 1949 році створена Організація українців у Британії.

У період, коли йшла Друга світова війна значним чином цікавість до подій на наших теренах була значно збільшена. У відповідності з законом, що отримав дію з 1 лютого 1944 р. та свідчили про право кожній республіці розвивати відносини з іншими державами, що й включили до Конституції СРСР. Уряд Великої Британії першим підняв питання щодо необхідності встановити та розвивати дипломатичні відносини з УРСР. Це вважали корисним, оскільки взаємозв'язки з Україною створювали можливості дізнатися більший обсяг інформації щодо внутрішніх процесів в СРСР. У часи «холодної війни» урядами США та Англії на неофіційних рівнях розглядалися різні альтернативи щодо форми діючого устрою в СРСР. Це і концепції «Національної Української держави» і низка інших, менш відомих пропозицій. Однак, варто зазначити, що ці ідеї та намагання не мали ґрунту для значної підтримки у тогочасній Україні, тому не могли здійснитися. [14, с. 208-210]

В англійській пресі називали керівника визвольних змагань в Україні Б. Хмельницького «козацьким генералом», та підтримували інтерес Британії до української проблематики. Доречним тут нагадати, що державним секретарем Її Величності у закордонних справах та справах Співдружності М. Ріфкіндом, коли Він відвідував Київ у 1995 році було підкреслено те, що відносини України та Європи починаються у далекі часи 17 сторіччя.

Для зовнішньополітичного орієнтиру в діяльності українського уряду періоду наших визвольних змагань, була помітною значна увага до співпраці з Великобританією. Ця активність була доволі значною у час визвольної боротьби 1917 та 1921 років. Після того, як ми отримали фактично державну незалежність

від Росії, відкрилась можливість для реалізації повноцінно налагодити двосторонні взаємини між обох країн.

Після того, як закінчився державний переворот в СРСР і було ухвалено у Верховній Раді України Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року, у Великій Британії сформувалось відношення до України, як до бувших радянських республік. Якщо у офіційній складовій то британці мали сумніви та невпевненість щодо того щоб розглядати їх тими, хто не зможе принести якоесь важливе значення для їх внутрішньої політики. Відтак, тут продовжувалось заострення своєї уваги на дослідження процесів у нашій державі та спрямовували свій інтерес на Росії.

Дослідник підкреслюють те, що під час Біловезького зібрання, коли було констатовано розпад СРСР, український народ вже більше ніж 90% голосами підтримав Акт проголошення незалежності. Після цих подій, офіційні відносини Англії та Північної Ірландії зазнали серйозних змін. Вже на 30 грудня 1991 року Великою Британією зроблено наголос про визнання України незалежною державою. Вже у січні 1992 року було встановлено дипломатичні відносини між Великою Британією та Україною. Після цього Генеральне консульство Британії у Києві змінили на статус посольства. [29, с. 314]

У вирі цих подій Україна обирає курс на те, щоб повернутись до Європи, і європейські питання постає як основний предмет для постійної взаємодії та консультативної співпраці.

Після того, як проголосили незалежність, перед Україною постає обов'язок визначити свою ідентичність та місце на геополітичній карті світу. Паралельно ішла не меншою мірою важлива робота щодо самоусвідомлення та власного внутрішнього розуміння себе. Це впливало на реалізацію нашого національного інтересу задля якісного рівня, де функціонують та вибудовуються правильні

стратегії для нашої держави. Враховуючи масштаб змін, що відбуваються у світі та на рівні європейського континенту. Потреба вирішити ці завдання, для України, ми формували основи своєї зовнішньої складової в політиці.

На час, коли закінчувалось 20 сторіччя, українцями та британцями було поставлено низку спільних цілей та завдань у відповідності з інтересами кожної з держав. Обидві сторони мали потреби знайти модель, як вирішити певну кількість своїх завдань у відповідності до особливостей статусів у зовнішньополітичному положенні. Однак, паралельно з цим виникала реальна можливість реалізувати абсолютно новаторські напрями та сфери у співробітництві. Тут важливим є розуміння того, що для більшості з них ці інтереси та пріоритети мали різний характер.

Після того, як закінчилась Друга світова війна, у якості достатньо важливого документу для Англії стає доктрина «трьох сфер впливу». Її запропонував В. Черчилль. У відповідності до обрисів кожної конкретної сфери впливу Британської Співдружності націй, постала потреба поглибити відносини зі Сполученими Штатами Америки, та актуалізувати відносини з континентальною Європою. Важливо те, що у даній доктрині не віддавали достатню перевагу ні для одного з цих напрямів. У Великій Британії також не має реальних можливостей бути творцем у роботі конкретної євроінтеграційної структури у Європі.

Робота над тим, як налагодити рівноправні та вигідні зв'язки у двосторонніх, та багатосторонніх платформах зумовлено тим, що Україна, сама по собі важлива та значуща країна для світового балансу сил. Враховуючи складну систему у міжнародних інтересах та особливості того, як розташовані сили та інтереси у кожному з пунктів на геополітичній карті, та необхідність визнати повні та якісні геополітичні інтереси України. Зрештою це має стосуватись того,

що слід правильно розуміти політичні, економічні, військові та релігійні моменти по всій площині світу.

По-перше це необхідно для розуміння інтересів найближчих країн-сусідів та країн, що мали рівень глобального та передового значення на міжнародній арені. Все це було потрібно для того, щоб з більшою якістю вести політику країни та розуміти як потрібно реалізовувати власні інтереси.

Важливий рівень, щоб усвідомити те, що місце, де розташована країна може залежати рівень якісного формування та реалізації зовнішньо-політичних відносин в Україні. Центральність положення, яке має Україна в Євразійському континенті зазвичай називають як Географічний центр Європи. Паралельно говорять і про перехрестя між Східною та Західною частиною Європи. Це місце, свого роду є унікальним. Процес розпаду Східного військово-політичного блоку підштовхнув до появи моделі так званої «нової Європи». Під час розпаду Радянського Союзу виникли наслідки для нового рівня невизначеності та протиріччя, що показали особливості нових викликів світовій спільноті. Необхідність реорганізації простору у Східній Європі став як результат потреби відновити важливу європейську єдність. Для того моменту розглядали значний рівень безперспективності усіх рівнів у можливій орієнтації Україною на Схід. Тому перед Україною постають нові виклики, щоби вирішити які мали ставати можливістю налагодити нові конструктивні взаємовідносини з пулом значущих західних країн. У першу чергу потрібно було вирішити проблеми з передовими гравцями на європейському та євроатлантичному вимірах, формальне визнання якими нас як держави поставало як важливий момент для становлення незалежності України. До подібних результатів та рішень можливо також відносити умови розвитку історичних відносин у нашій державі з іншими державами. Після здобуття незалежності нашою державою було потрібно визначитись зі своїми кроками на певних роздоріжжях у різноманітних сферах

впливу та інтересу світових держав. Ці процеси ускладнювали процес для якісних умов для розвитку та росту національної свідомості. Подібні проблеми існували й через відсутність можливості сформувавши подібний та необхідний досвід оскільки довгі роки Україна, перебувала під впливом Росії.

Згода підтвердити Україною Договір про умови нерозповсюдження ядерної зброї, та факт приєднатись до Договорів щодо не розповсюджувати ядерну зброю та згода відмовитись від власних можливостей арсеналів ядерної зброї постали як причина позитивної роботи у розвитку українсько-британських відносин. Під час проведення саміту НБСЄ, який проходив у Будапешті у грудні 1994 року. На ньому представниками програми "СНО-I" було зроблено обмін ратифікованих документів. Головами делегацій від Сполучених Штатів Америки, РФ та Сполученого Королівства Великої Британії – було підписано Меморандум що підтверджував гарантії безпеки у зв'язку з тим, що ми приєднались до ДНЯЗ. За невеликий проміжок часу до країн – підписантів дали згоду доєднатись Франція (через відповідну ухвалену Декларацію) та Китай. Державами, якими було підписано цей Меморандум, були зроблені обіцянки "«утримуватись від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України...» (Стаття 2). У Статті 3 цього документу передбачено зобов'язання усіма сторонами, включаючи Раду Безпеки ООН, надавати допомогу у випадках, якщо "Україна може стати жертвою ворожих актів або об'єктом небезпеки, що загрожує застосувати атомну зброю".

Цей Меморандум за змістом повинен був стати як універсальний легітимний документ, котрий мав підтвердити зобов'язання держав, що володіли та мали ядерний потенціал. Ці держави мали забезпечити гарантії національної безпеки Україні та її громадянам. Це розуміли як загальновизнані стандарти міжнародного права, а також домовленості які передбачені у Статуті ООН. Сполучене Королівство постає як є держава, що входила до списку країн-

підписантів. Це здійснювало позитивний вплив на умови розвитку державних відносин Британії та України. При цьому, цей процес ішов через контекст життєво-важливих військових та політичних учасей. Подібні факти роблять ймовірним можливість підтвердити те, що тепер Британія постає як один з ключових партнерів у всіх аспектах життя України саме в контекстах воєнної та безпекової підтримки для нашої держави.

Значний політичний інтерес з боку Англії до України спирався на публічні позиції США та Росії, через призму власних інтересів. Якщо бути об'єктивними, то всі британські уряди у переважній більшості приділяли більшу увагу підвищенню рівня взаємозв'язків з Росією. Вона виступала як правонаступниця Радянського Союзу та гарант, що забезпечує стабільність на території СНД. Дослідники зазначали, що на той час про Україну знали переважно на рівні урядової співпраці, а рівень знань про звичайне суспільство був доволі низьким. Відтак проблематику щодо ядерного роззброєння, особливості російсько-українських суперечок відносно певних територій, відображали небажання британцями бачити в Україні ефективного партнера. Це допомогло би розвинути плідний рівень співпраці. Тому історичне і фактичне незнання британським суспільством специфіки існування українського соціуму охарактеризувало зміст наших відносин того періоду.

У травні 1997 року, після чергових виборів до влади прийшов проєвропейський лейбористський уряд. Однак сенс відношення Великою Британією до європейських потенціалів України не зазнали суттєвих змін. Тому, коли Українське МЗС висунуло пропозицію про можливість надання для нас асоційованого статусу в період, коли Велика Британія була головою в ЄС. У 1998 році, головуєчий від британців Р. Кук пропонував зосередити зусилля ЄС на можливості зміцнити Угоду щодо партнерства та співпраці з Україною. На його думку надати статус асоційованого члена для України на той час було

передчасною ідеєю. Хоча з боку України говорили що для майбутнього членства, сама ідея запросити нас до євросоюзу, є мотивацією для проведення реформ. Однак на той час, Великобританія та ЄС не погодились з цими пропозиціями України. З точки зору воєнної складової, європейці загалом та британці зокрема заперечували будь-які форми участі Збройних сил України у військових формуваннях ЄС.

У однак, процеси міждержавних відносин мали позитивну для нас динаміку, і тому у Міністерстві закордонних справ Великої Британії спостерігався ріст підтримки надати Україні статус особливого партнера ЄС. Така процедура працювала у нашій роботі з НАТО. Цю позицію було відображено у тексті Спільної стратегії ЄС з Україною. Її було прийнято Європейською Радою 11 грудня 1999 р. Тогочасні керівники Великої Британії відігравали провідні ролі у підготовці цих документів. Було зроблено акцент на потребі швидко затвердити ці документи та наголошували на їх вирішальній важливості щоб забезпечити європейську безпеку та стабільність в розвитку євроспільноти. За результатами цих угод та документів Україна отримала статус «стратегічний партнер» Європейського Союзу.

Уряди Британії впливали на те, щоб було враховано їх погляди щодо пріоритетних сфер у співробітництві України та ЄС. Сюди включали економічні, політичні, безпекові, гуманітерні рівні у співробітництві. Така ж позиція стосувалась питань співробітництва в галузі внутрішніх справ та питань юстиції. Великою Британією було підтримано пропозиції про реалізацію втілення безмитної зони України та Європейського Союзу, та умови її вступу до СОТ. Можливість реалізації цих планів ставили у залежність від відповідного рівня оновити їх економіку та нюанси правової системи.

За допомоги і підтримки Великобританії під час зустрічі членів ЄС у Ніщі в грудні 2000 року Україну додали до групи держав, для яких можливість вступу до Європейського Союзу вигідний. У цей же період керівникам України запропонували почати обговорювати умови приймати участь у військових діях згідно з вимогами ЕРРО1190. Згідно рішення Ради ЄС із закордонних справ, Україні пропонували приєднуватись до поліцейських місій ЄС у конфлікті в Боснії та Герцеговині, а від початку 2003 року до 2012 року на партнерській основі. На початках 2000-х років британськими експертними групами обговорювалось багато питань щодо умов укладати єдиний пакт з Україною щодо її участі в СПБО. Згідно з думкою Дж. Гоу, Україна одночасно може створити значну кількість ризиків, а також відкрити значні можливості для Європейського Союзу.

Ще одна з причин росту рівня підтримки Великобританією процесу євроатлантичної інтеграції України став серйозний рівень загострення російсько-грузинського збройного протистояння у 2008 році. Не дивлячись на поразку грузинської сторони, сама війна вплинула на те, щоб привернути додаткову уваги до проблем України. Від початків цього протистояння британські представники приймали активну участь у різного рівня переговорах, які здійснювали різні організації. До них відносяться ООН, ЄС, НАТО, G7 і ОБСЄ. Британська адміністрація виступала із низкою заяв, в яких було засуджено дії Росії в Грузії, а також підтверджувалась підтримка щодо територіальної цілісності Грузії.

У серпні 2008 року Г. Брауном було заявлено, що не існувало ніяких причин для російської агресії по відношенню до суверенної держави. У початку та та тому, як проводились такі дії він звинуватив Росію. І керівники, і представники аналітичної сфери з Британії мали спільну думку відносно основних наслідків у кавказьких подіях для існування Східної Європи та зміни ситуації у пострадянських регіонах. Це було особливо важливо, що Україна тоді

ще відіграла важливу регіональну роль. Відзначалось, що в конфлікті була задіяна база Чорноморського флоту Росії в Севастополі. Доволі значна частина кораблів цього угруповання, були відправлені до безпосередньої зони конфлікту. Специфічні умови, в яких надавали військову техніку до Грузії до початку війни та тісний рівень зв'язків між тодішніми українськими та грузинськими керівниками, на думку багатьох фахівців могли створити реальні загрози для територіальної безпеки України. Ще в той час західними експертами були зроблені повідомлення, що Крим може стати точкою для наступної агресії з боку Росії. Як підкреслював аналітик «Financial Times» Т. Барбер, ЄС мало в терміновому порядку розробити стійку стратегію зміни статусів України після завершення розпаду СРСР. Так у серпні 2008 року після візиту до Тбілісі Д. Мілібенда, який був представником Міністерства закордонних справ Великої Британії, а потім зробив офіційний візит до Києва, була зроблена заява, про те, що зміст міжнародної політики Великої Британії має залежати від рішучих дій у підтримці такого союзника, як Україна, що прагне до повного членства в ЄС і НАТО.

Варто сказати, що і надалі, незважаючи на ріст недемократичних тенденцій в адміністрації В. Януковича, що виражалось у придушенні протестів та ув'язненні лідерів опозиції у 2011–2013 роках, що негативним чином вплинуло на рівень двосторонньої взаємодії України та Великої Британії. Значний рівень критики щодо політики, яку проводили керівники України не стала на заваді для Британії схвалювати тісні зв'язки між Києвом і Брюсселем у період, коли планували Угоду про асоціацію. У цій стратегії для британсько-українських відносин була проведена синхронізація з політичними підходами у Європейському Союзі.

У систему європейської безпеки, як і для загальної системи міжнародних відносин, входили, для періоду, коли різко загострилась латентна криза за умов, коли загострились перманентні дипломатичні, культурні, ідеологічні,

економічні, військові, а також політичні протистояння на європейському континенті. Поряд із цим, існували проблеми відбувалося і напрямі євроатлантичної співпраці. Всю низку проблем серйозно пов'язували з проходженням російсько-українського конфлікту, що проходив з 2014 р. Сам по собі ця війна мала значного рівня наслідки у світовому устрої, впливала на умови перегляду нових питань та створення нових ризиків. Для постбіполярного світоустрою збільшилось протистояння основними геополітичними акторами і провідними суб'єктами для системи європейської безпеки. Це були Росія, США, НАТО і ЄС. Досить довгий час у західних структурах були відсутні відповідні плани щодо протидії монополіям Росії щодо енергетичних та військових і політичних ресурсів. Це був прямий результат відвертих форм в агресивній зовнішній політиці де нехтувались фундаментальні принципи у міжнародному праві. Тому варто врахувати низку обставин для того, щоб відновити складові блокового та цивілізаційного рівнів у протистоянні. Тут варто висловити популярний погляд про існування системних криз в галузі європейської безпеки та існування серйозної необхідності у її реформуванні. [9, с. 404-420]

Б. Джонсон прийняв рішення про балотування на посаду прем'єр-міністра після того, як Т. Мей було оголошено про відставку та визнано те, що план про вихід Британії з Європейського Союзу не був успішним. Доволі популярний політик і журналіст Б.Джонсон вже сприймався як провідна фігура, що підтримувала прагнення вийти з Європейського Союзу. Він був доволі ефективним мером Лондона та входив до складу опозиційного тіньового кабінету.

За час, коли на посаді прем'єра був Б. Джонсон відбувався серйозний ріст у співробітництві Британії та України. Б. Джонсон завжди був прихильником думки, щодо потреби підтримувати абсолютну територіальну цілісність та незалежність України. Політик завжди виступав проти російської агресії,

засуджував анексію Криму та агресивні дії Путіна. Великобританія є ключовим союзником України у цій війні. За останні роки в уряді Великої Британії намагались осмислювати зміст своєї зовнішньої політики відносно Східної Європи та можливостей реалізації своєї співпраці в інших напрямках. Від моменту виходу британців з Європейського Союзу значно зріс вплив політики Британії на внутрішню політику України. Хоч у напрямі України для зовнішньої політики досить довго не були визначені пріоритети для самої Великобританії, їх уряди завжди висловлювались у напрямі підтримки прагнення українців бути частиною ЄС і НАТО.

У березні 2021 року було затверджено нову стратегічну доктрину Великої Британії. З метою, щоб посилити свій військово-політичний вплив проходила робота щодо активізації та впроваджені основи ядерної та космічної програм. Також експертами зазначалось необхідність активно сприяти протидії загрозам, що спричинила РФ.

Дипломати Великої Британії вказували на злочини Кремля під час військових дій в Україні. Головою МЗС Великої Британії наприкінці листопада зробив заяву, що ця держава підтримає Україну та регіон Західних Балкан та працюватиме щодо розробки умов про економічну стабільність цих регіонів. За перший рік повномасштабної війни, британськими військовими було підготовлено понад 20 тисяч українських військових. За досить короткий період Україні передали 2,2 мільйона фунтів на нелетальну військову амуніцію. У листопаді 2021 року затвердили угоду щодо закупівлі для України катерів та балістичних ракет у Англії. Тож потребу розширити військово-морські можливості постає як частина нової програми співпраці.

Після початку вторгнення російських військ Б. Джонсон робив все, щоб мати чітке розуміння, що Британія приймає український бік і буде продовжувати нашу підтримку. Прем'єр-міністр робив обіцянки щодо підготовки Збройних Сил

України. Поряд із цим, продовжили надавати нам зброю, а також допомагати нашій державі перемогти Росію. Зі слів Б. Джонсона можливість російської перемоги гіпотетично створити нові небезпеки, що можуть розповсюдитись на усі держави у світі. Тодішнім прем'єр-міністром Великобританії під час візиту до України було зроблено заяву про те, що у разі перемоги Путіна, це стане "зеленим світлом" для будь-яких автократів у світі. Він сформував розуміння для британців про те, що українці мають отримати перемогу і що дуже важливим є уникати майбутні проблеми, які викликані війною, та їх наслідком, що може викликати ймовірну енергетичну кризу.

Б. Джонсон кілька разів відвідував Київ після того, як російські війська отримали поразку і вийшли з півночі країни. Він був перший лідер Заходу, який прибув у місто фактично під час військових дій. Це було у квітні 2022 року. Від того часу Б. Джонсон декілька разів відвідав Україну та неодноразово висловив свою підтримку українській боротьбі. Під час крайнього його візиту до Києва як прем'єр-міністра, Президентом України В. Зеленським, було висловлено нашу вдячність його допомозі і нагородив Б. Джонсона орденом Свободи. Також була відкрита «зірка» на Алеї Сміливості, яка є біля Верховної Ради України. Поряд із цим, британського діяча було посвячено у козаки, як символічний жест та подяка українського народу за підтримку нашої боротьби [23, с. 46-49].

Нова очільниця уряду Л. Трасс не спромоглась проявити себе як менеджер державного рівня повною мірою. Однак, не зважаючи на це, вона залишалась як прихильниця підтримки України та встановлення справедливого миру. Такі обставини мали місце через її короткий термін перебування при владі. Зрештою, є фактом, що це був найкоротший термін перебування на посаді прем'єр-міністра. Він був всього 45 днів. Наступний прем'єр-міністр Великої Британії Р. Сунак, який мав досвід працювати у міністерстві фінансів з 2020 до 2022 років. Новим очільником британського уряду було проведені телефонні перемовини з

президентом В. Зеленським. Британський керівник уряду висловився однозначно проти політики Путіна та засудив агресивну війну в Україні. Ці месиджи прозвучали у першій офіційній промові нового прем'єра.

Під час здійснення візиту президента В. Зеленського до Великобританії у лютому 2023 року озвучили повну солідарність та підтримку України. Тоді ж затвердили текст «Лондонської декларації», яку підписали Президент України та новий прем'єр-міністр Великої Британії. Тому через «контекст здійснення своєї військової допомоги у Лондоні наголошували, що вони здійснюватимуть допомогу щодо довгострокової розбудови Збройних Сил України. Пізніше, перед самітом НАТО, що проходив у Вільнюсі було наголошено, що британський уряд працюватиме з усіма членами Альянсу аби «поглиблювати оперативну сумісність України та НАТО і прискорити всі стандарти переходу України до стандартів НАТО» [22, с. 1189-1190].

На початку XXI сторіччя в Україні та Британії відзначали спільність цілей та завдань, зберігаючи потребу враховувати власні зовнішньополітичні потреби. Умови розвитку спільної кооперації відбулись за умов трансформації у складних геополітичних змінах. Важливе значення набуває потребу підписати міжнародні угоди з новим змістом, особливо це стосується сфери ядерної безпеки. Україна зміцнює свої безпекові та політичні позиції на світовій арені, спирається на міцні засади партнерства з Великобританією та співпрацю з іншими країнами на європейському континенті. Правильно розуміти свої геополітичні інтереси та ефективна співпраця пулом ключових країн у світовій політиці стають як важливий чинник, який допомагає Україні зайняти своє місце у світі.

### **3.2. Зовнішня політика Великої Британії під час вторгнення Росії в Україну: сучасний стан та перспективи розвитку.**

Загалом Велика Британія не та країна, яка постачала значні обсяги зброї для України у цій війні. Проте цією країною було надано для української армії потужні протитанкові комплекси Javelin, та NLAW. Були поставлені Starstreak, Breamstone, та забезпечено сучасними системами залпового вогню M270. Ця технологічна військова підтримка є велика допомога для України щодо захисту своєї території. Десятки тисяч українських військових проходили підготовку навчання використовувати зброю НАТО. На британських військових базах викладали їх військові інструктори, та фахівці з Канади, надавали свою допомогу інші європейські країни. Включаючи іншу допомогу, Велика Британія надавала значний рівень фінансових вливань для України. За період, коли прем'єром був Б. Джонсон їх уряд приймав рішення по запуску програми «Дім для України». Основною ідеєю такої ініціативи, було розробити платформи для пошуків для українців британських спонсорів, котрі зможуть допомогти їм розташуватись та реалізовувати отриману візу щоб уникнути проблем щоб влаштуватись на роботу. Це і відкриття можливості перебувати на території держави впродовж 3 років. [23].

Великою Британією підтримувались весь набір європейських амбіцій України та створювались різні платформи щоб покращити співробітництво між державами. У цьому контексті Угоду щодо партнерство та вільної торгівлі підписали у жовтні 2020 року. Цей документ був показником того, що Британія є зацікавленою у розширенні співпраці з Україною ще до того, як почалось повномасштабне вторгнення. [23, с. 49-50]

На теперішній час Великобританія зберігає чітку позицію, яка заключається у підтримці України. Це публічні дані, які надаються дослідниками НУОУ ім. Івана Черняхівського. Подібні статистичні та

соціологічні дані функціонують в звітах міжнародних світових організацій. Великобританія, у якості члена Ради Безпеки ООН постійно піднімає питання щодо підтримки та необхідності допомоги Україні. У значному переліку дипломатичної роботи вона з регулярністю виступає із заявами щодо захисту торговельного судноплавства у Чорному морі, проти анексії Криму, а також засудження незаконних дій Росії у гуманітарній сфері.

Після інциденту з отруєння Скрипалів, що відбувся в Солсбері пройшла активація британської безпекової політики, оскільки дії російських спецслужб зачепили авторитет самої Британії. Країна продовжила працювати та надавати велику кількість спеціалізованої технічної допомоги. Останню спрямовували конкретно на потреби внутрішнього реформування нашої держави, на підтримку незалежних ЗМІ, засобів боротьби з корупцією. Значні фінансові зусилля спрямували на збільшення підтримки та розвиток ЗСУ. Їх допомога є залишається дуже важливою та має значну ціну для політичного управління та народу України.

Широкомасштабне вторгнення Росії на українські території негативно вплинуло на реалізацію можливостей для всебічної співпраці наших держав. Однак і надало стимулів. У першу чергу у напрямку військово-технічної співпраці в Чорноморському басейні. Тут можливості розвитку українського флоту значною мірою відбувались за кошти і ресурси Великобританії. Одне з досягнень стало набуття реального досвіду в роботі британських військових інструкторів та спеціалістів військової справи. Поряд із цим відбулась велика кількість спільних навчань, що проводили на базі полігонів обох держав. Відбувалось залучення інших країн, що входять до НАТО.

Пряму британську військову допомогу вважають найбільш доцільною і визначають як ефективний захід від початків повномасштабної війни, та виділяють значні обсяги гуманітарної допомоги. Особливо це вважають

необхідним за умов масованих наступів, високої інтенсивності у бойових діях і завдання значної шкоди для мирного населення.

Для українсько-британських відносин у вищезгаданих напрямках існують великі перспективи. В українсько-британській дипломатичній сфері виділяють декілька платформ потенційного співробітництва та значних умов розвитку, що принесе користь обом державам. Подібні дипломатичні успіхи постають як важлива частина для нового міжнародного політичного простору. З огляду на це, забезпечити дій та підтримати її розвиток може принести великі досягнення не тільки для обох держав, але й створить умови та покращить світову систему загалом.

У 2022 році було запущено ініціативні проекти щодо можливості створити новий альянс за участі України, Великобританії та Польщі. Таке потужний рівень військово-політичного партнерства був встановлений завдяки тристоронній співпраці для протидії російським загрозам та сприяло б колективному зміцненню європейської безпеки. У цьому контексті британський уряд наголошував на необхідності вирішити проблему економічного відновлення України не відкладаючи її до закінчення військових дій. Такі пропозиції є вкрай важливими, оскільки нам потрібно вже зараз вживати заходів та продовжити зусилля на розвиток нашого економічного сектору майбутнього розвитку. Британськими компаніями продемонстровано значне прагнення надати допомогу Україні на шляху до її відновлення.

Технічний потенціал та індустріальні можливості України стають центром для сучасних інновацій в економіці країни. Незважаючи на те, що у нас іде війна та продовжуються атаки на промислові підприємства, у 2022 році український сектор ІТ розширював свій експорт та досяг нових рекордів в 7,34 мільярда доларів прибутків. Спираючись на такий досвід та потенціал, уряди України та Великої Британії схвалили роботу двох запропонованих схем:

- Започаткувати новий українсько-британський TechBridge. Це передбачало можливість створити спільну платформу щоб об'єднати технологічний та технічний сектори. Велика Британія та Україна продовжать прагнення до посилення співпраці, креативності та полегшення бізнес-перспектив.
- Можливості платформ Business Bridge Ukraine включатиме можливості розробки додатків для компанії, щоб мати можливості ідентифікації та зв'язку з потенційними партнерами, через пропозицію основних послуг для своїх бізнесів.

У цей же час Велика Британія та Україна підписали угоду щодо цифрової торгівлі, яка мала дати гарантії для оптимізації бізнес-процесів у британських, та українських компаніях. За допомоги використання електронних транзакцій та електронного підпису, окрім іншого інструменту, закінчення імплементації угоди дозволяло більш економно та ефективно вести бізнеси. Така торгова угода мала вплинути на можливість забезпечити розвиток нової перспективи щодо співпраці, укріпити обмін досвідом і зміцнити відносини. [20, с. 590-591]

Зовнішньо-політичну допомогу Великобританії від початків широкомасштабного вторгнення Росії в Україну забезпечували важливі комплекси для протидії ракетним загрозам та технічним засобам для захисту територій. Дослідники виокремлюють значний рівень політичної допомоги від уряду Великої Британії і конкретно Б. Джонсона, який задав високий стандарт у співпраці та підтримці України через ініціативи нових безпекових альянсів та угод с партнерами.

Значна підтримка з боку Великобританії України на рівні міжнародних організацій підтверджує необхідність допомоги країні. На тепер більшість аналітиків констатують, що Україна та Велика Британія мають сильні партнерські відносини. Державні інститути Великобританії беруть активну участь у підтримці України через міжнародні організації та надають допомогу в

різних сферах. Це стосується гуманітарної складової, дипломатичної роботи та військової співпраці. У цьому контексті пропозиція про необхідність утворити новий альянс з Польщею, яка поки що є на стадії обговорення, важливий крок для того, щоб зберегти європейську безпеку. Можливості дипломатичного поля відкривають перспективу у подальшій співпраці та розвитку. Зусиллями британського бізнесу у допомозі Україні щодо економічного зростання змогли продемонструвати глибину розуміння важливої підтримки нашої держави у боротьбі за своє існування. Україна та Британія прагнули зміцнювати свою співпрацю у сфері техніки та технологічного розвитку, що стане важливим кроком для розвитку обох держав. До прикладу, ініціатива, як от створена спільна платформа TechBridge і підписані угоди про умови цифрової торгівлі, сприяли до зміцнення рівня ділових відносин і створили нові рівні можливостей для того, щоб зростати і розвиватись. Умови дипломатичних відносин між наших держав відіграли важливу роль щоб підтримати європейську безпеку та розвивати глобальні ініціативи. Обсяг співпраці та взаємодії між Великою Британією та Україною мають значний рівень потенціалу та можуть сприяти забезпечити успішний розвиток обох країн і робити вплив на глобальні події у світі.

Таким чином, напрями у співпраці України та Великої Британії охопили широкий спектр галузей. Це і політичний діалог і практична військова підтримка. Рівень відносини та партнерства між Україною та Великою Британією швидко розвиваються і є одними з найбільш значущих партнерських взаємодій нашої держави на сучасному етапі. Співпрацю було інтенсифіковано після початку активних військових дій, і на тепер вона зросла до безпрецедентного рівня. Британці активно підтримують Україну у реалізації її права на самооборону та солідаризується з нашим вибором власного безпекового устрою. Рівень співпраці у сферах оборони та структурних реформ, сектора безпеки має більше розширену платформу, ніж з будь-якою іншою державою-партнером [13].

Це мало позитивний вплив на роботу з іншими державами, щоб мати можливість підкреслити потребу зміцнити політичні зв'язки, забезпечити зростаючу інтеграцію України з євроатлантичною спільнотою. Як вже згадувалось вище, політичний та практичний рівні підтримки України з боку наших партнерів включала засудження військової агресії Росії проти України, підтримка реформ у секторах безпеки і оборони, економіці, соціальній та гуманітарній площинах. Велика Британія і наші партнери також надають допомогу для навчання багатьох тисяч українських військових, підтримують нашу бюджетну та гуманітарну сфери.

Після саміту у Вільнюсі, що відбувся у 2023 році нашими союзниками було укладена домовленість подальших потреб розвивати багаторічні програми з допомоги, аби допомогати у відновленні сектора безпеки та оборони в Україні. Звідси бере початок вже практична необхідність перевести Україну на стандарти сумісності з НАТО. Такі завдання включають можливість підтримати розвідку, логістику, кібербезпеку та боротьбу з дезінформацією.

### **Висновки до третього розділу.**

У процесі міждержавної та міжнародної співпраці України відбулась значна кількість міждержавних візитів та угод. Так Генеральний секретар НАТО відвідував Київ у 2024 році де зробив заяву про те, що Україна стала на «незворотній шлях» до НАТО, і тому підтримка колективного заходу буде продовжена. Цим було підкреслено рівень стратегічної важливості України для майбутнього Європи. Велика Британія також впливала на можливості посилити обороноздатність своєї країни. Це була не тільки реакція на посилення небезпечної риторики Росії щодо можливості застосувати ядерну, хімічну та біологічну зброю. Тому, навіть після процесу виходу з Європи, британці продовжують адаптуватися до змін у безпекових викликах, що виникли від початку агресії Росії.

Сила відповіді з боку НАТО на війну в Європі, потреба збалансувати більш сильний рівень підтримки для України та обґрунтувати небажання відкритого конфлікту з Росією на сьогодні не є виправданою. Спроба більшості європейських держав звернутись до захисної парасольки НАТО, яка до тепер поки що підтримується американською військовою можливістю. Однак, після обрання президентом США Д. Трампа, така парасолька не виглядає міцною. На цьому тлі рівень реакції Великої Британії на агресію Росії проти України демонструє готовність виконувати їх зобов'язання щодо підтримки достатнього рівня у міжнародній безпеці та стабільності.

## ВИСНОВКИ

В процесі підготовки даної роботи, у відповідності з поставленими завданнями, можемо зробити такі висновки:

1. Були досліджені історичні та геополітичні передумови та визначені основні етапи, що формували зовнішньополітичну діяльність Великої Британії. Виявили, що в архітектурі глобальної політики та сфері безпеки останнього десятиріччя британці стали одним з важливих інструментів щоб запобігти конфлікту і забезпечити стабільність на сучасних підвалинах міжнародної політики. Великобританія від початку XXI сторіччя продовжує відігравати ключові ролі щодо підтримки широкого спектру у миротворчих місіях, до яких відносять ООН, ЄС і НАТО. Ця держава продовжує демонструвати свої лідерські ролі на рівні світової політики та на регіональному рівні. Однак, у сучасних реаліях зростає вимога демонструвати нові підходи, оскільки розширення загроз безпеці багатьох країн вже поширився на різні куточки світу.

2. В роботі проаналізували нормативні та правові основи, що забезпечують реалізацію зовнішньої політики Великої Британії. Вказано, що у правовій та безпековій системах Великобританії, включно зі стратегічним плануванням, було спрямовано на організацію ефективної боротьби з міжнародними викликами, включно з проблемою тероризму. Правовими та політичними ініціативами у проблематиці національної безпеки забезпечують заходи, що допомагають дотримуватись правових норм. Постійний процес, де вдосконалюють принципи верховенства права та умови в яких формують стратегічне планування є необхідними щоб забезпечити національну безпеку та

стабільність. Особливої актуальності це набуває через контекст зростання рівня глобальних викликів і загроз.

3. В роботі зроблена спроба аналізу причин та наслідків проведення Brexit. Дослідники констатують, що процес виходу з Європейського Союзу Великою Британією виступав як неминучий наслідок складного набору відносин зі структурами Європейського Союзу. Ці рішення завдали значного впливу на розвиток економічної та політичної ситуації в обох регіонах. Т. Мей і Б. Джонсон робили низку важливих кроків для реалізації Brexit. Відтак, сама по собі угода Великобританії та Європейського Союзу відобразили важливий компроміс для подальшого формування нового змісту відносин між Європою та Великою Британією. Проведений дослідниками аналіз ВВП Великої Британії за 2022 рік показав поступовий та активний процес відновлення, навіть на тлі промислових втрат, які зазнавали британці після виходу з європейських структур. Початок процесу розширення експортних можливостей на ринки а Азіатсько-Тихоокеанському регіоні показав нові можливості для зростання їх економічних можливостей. Незалежно від висновків євроскептиків про проблеми для британського економічного сектору і значний рівень внутрішніх розбіжностей, Великобританія змогла використати Brexit як можливість захищати свої інтереси та зміцнювати свої національні інтереси.

4. Було охарактеризовано процес трансформації рівня співробітництва між Євросоюзом та Великою Британією щоб врегулювати питання безпекової та оборонної співпраці після проведення Брекзиту. Ні в кого не викликає сумніву, що обидва ці процеси є взаємопов'язаними між собою і значною мірою залежать один від одного. Розглядаючи особливості взаємодії Великої Британії, Європейського Союзу та НАТО у безпековій складовій, практика показує, що Велика Британія відігравала і відіграє ключові ролі у питанні налагодження відносин між цими організаціями. Така позиція цієї держави визначає

особливості формування стратегічних та політичних складових сучасної Європи. Однак відверта нездатність держав Європейського Союзу до збільшення своїх військових ресурсів та значний опір внутрішньої опозиції призвели до провалу спільної зовнішньої політики та політики безпеки.

5. Були досліджені можливості подальших перспектив у розвитку відносин між Україною та Великою Британією. Розвиток українсько-британських відносин відзначаються існуванням глибоких історичних коренів та існуванням спільних демократичних цінностей, які завжди об'єднували наші держави. Не зважаючи на активні військові дії, Україна та Британія продовжують розвивати співпрацю в багатьох сферах, від технологій, торгівлі та дипломатії, до співпраці у гуманітарній, освітній, культурній складових міждержавних відносинах. Вже підписані міжнародні угоди та ініціативи можуть свідчити про високий рівень порозуміння та підтримання спільних інтересів між двох країн. Важливість такого рівня партнерських відносин підкреслює їх значущість на тлі існуючих геополітичних викликів. Українсько-британські відносини не тільки зміцнюють міждержавні відносини, але мають сприяти розвитку стабільності та розвитку в Європі та в світі загалом.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. CODNER. Michael; CLARKE, Michael. (ed.). A Question of Security: The British Defence Review in an Age of Austerity. Bloomsbury Publishing., 2011. P. 21-32
2. CODNER. Michael; CLARKE, Michael (ed.). A Question of Security: The British. Defence. Review. in an Age of Austerity. Bloomsbury Publishing, 2011. P 7-19
3. HILL. Christopher. The future of British foreign policy: Security and diplomacy in. a world after Brexit. John. Wiley. & Sons, 2019. P. 87-92
4. HILL. Christopher. The future of British foreign policy: Security and diplomacy in a world after Brexit. John. Wiley. & Sons., 2019. P. 97-98
5. Володіна М. НАТО в системі домінуючих пріоритетів зовнішньої політики США та Великої Британії в 1990-ті роки. Історичні записки, 2012, С. 24-28.
6. Гавінська І. Співробітництво Великої Британії та Європейського Союзу після Брекзиту: умови та перспективи (Cooperation of the United Kingdom and the European Union after Brexit: conditions and prospects). Наукові записки студентів та аспірантів. Серія «Міжнародні відносини», 2020, Вип. 5. С. 128-132.
7. Головчук Ю. Міжурядові безпекові організації. Нові виклики та перспективи в системі міжнародної безпеки. // GLOBAL AND REGIONAL DIMENSIONS OF INTERNATIONAL SECURITY, 2019, 208 с.
8. Городнічук А. Джолос С. Питання реформування права вето Ради Безпеки ООН. Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка–2019» //XXI Всеукраїнська наукова конференція молодих учених, 2019. С. 21

9. Грубінко А. Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990-2016 рр.). 2017. С. 104-420
10. Грубінко А. Європейський Союз після Brexit: продовження історії. 2021. С. 86-113
11. Грубінко А. Роль Великої Британії у процесі формування відносин ЄС–НАТО: історія і сучасність. 2020. С. 25-32
12. Грубінко А. Участь Великої Британії у спільній зовнішній політиці і політиці безпеки ЄС в українській історіографії. 2016. С. 3
13. Грубінко А. Формування Спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС на етапі прийняття Маастрихтського договору: позиція Великої Британії. ВІСНИК, 2012, 25. С. 25-34
14. Грубінко А. Буглай Н. Історичний шлях українсько-британських відносин (до 30-річчя стратегічного партнерства). *Український історичний журнал*, 2022. С. 208-210
15. Дробінка І. Г. Політологія: навчальний посібник. К., 2017. 289 с.
16. Джурина С., Коввльчук С. Взаємодія Великої Британії та США в рамках НАТО. Гілея: науковий вісник, 2013. С. 1-9
17. Дитюк В. З., Єсімов С. С. Особливості нормативно-правового регулювання забезпечення публічної безпеки в країнах Європейського Союзу. *Вісник Національного університету Львівська політехніка*. Серія: Юридичні науки, 2015. С. 21-22.
18. Заява громадських рад при ЦОВВ України. URL: [https://mfa.gov.ua/searchresult?site\\_id=1&key](https://mfa.gov.ua/searchresult?site_id=1&key).
19. Заява міністрів закордонних справ країн НАТО. Бухарест, 29–30 листопада 2022 року. URL: [https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official\\_texts\\_209.531.htm?selectedLocale=uk](https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official_texts_209.531.htm?selectedLocale=uk)

20. Заява Північноатлантичної ради з приводу так званого «референдуму» в Криму URL:  
[https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news\\_1080.30.htm?selectedLocale=uk](https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_1080.30.htm?selectedLocale=uk)
21. Заява Північноатлантичної ради щодо так званих «референдумів» на частинах території України. URL:  
[https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official:\\_texts\\_207558.htm?selectedLocale=uk](https://www.nato.int/cps/uk/natohq/official:_texts_207558.htm?selectedLocale=uk)
22. Іващенко А. Вербицький С. Нормативно-правове забезпечення стратегічного планування (з досвіду Великої Британії і США). 2006. С. 141-144
23. Кавин, С. Кавин Б. СУЧАСНА МОДЕЛЬ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. GLOBAL AND REGIONAL DIMENSIONS OF INTERNATIONAL SECURITY, 302.
24. Кибич Я. Навіщо британцям Brexit: причини та наслідки. Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини, 2020. С. 84-86.
25. Козицька Г., Кирилов М. Україно-британська дипломатія: сучасний стан та перспективи розвитку. Рекомендовано до видання Вченою радою Національного університету «Запорізька політехніка»(Протокол № 3 від 06.11. 2023 р.), 2023, 589. С. 590-591
26. Лебеденко О. С. Україна та Велика Британія—політичний вектор (1991-2005 роки). *Вісник Київського міжнародного університету*. Серія: Міжнародні відносини.—2008. URL: <http://www.kyumu.edu.ua/vmv>.
27. Левдер А. Політична позиція очільників урядів Сполученого Королівства щодо війни РФ в Україні: зміст і ретроспектива формування. Актуальні питання у сучасній науці, 2023, 11 (17). С. 189-119.

- 28.Парахонський Б. О., Яворська Г. М. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища: [аналітична доповідь]. К.: НІСД, 2015. 100 с.
29. Перепелиця Г. М. Україна – Росія: війна в умовах співіснування. К., 2015. 179с.
30. Руденко К. Зовнішня політика кабінету Б. Джонсона: здобутки та прорахунки. 2022. С. 46-63
31. Ніколаєнко С. С. БРЕКСІТ: ПРИЧИНИ ТА МОЖЛИВІ НАСЛІДКИ ВИХОДУ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ З ЄС. С. 308-312.
32. Складенко К. Політико-правова співпраця України та Великобританії на початку ХХІ століття. Емінак, 2017, 2. С. 81-85.
33. Стужук Ю. Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського, 2022, С. 137-139
34. Хостюк І. В. Ретроспектива формування міжнародно-правового статусу постійних членів Ради Безпеки ООН. *Часопис Київського університету права* 2018, № 4 С. 336
35. Чекмак В. І. Вихід Великої Британії з Європейського Союзу: реальність та прогнози. 2022. 74 с.
36. Черінько І. Українсько-британські відносини: історія та сучасність. 2009. 314 с.
37. Шаров О. Brexit: «плюси» та «мінуси» для глобальної геоекономіки. URL: [https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/tezi\\_sharov-om.pdf](https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/tezi_sharov-om.pdf) 12, 2019. С. 2-3

38. Шевченко А. В. Майбутнє стратегії «Глобальна Британія» у зовнішній політиці Сполученого Королівства в період постбрексіту. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*, 2021, 1.(1) С.97-101
39. Юрчишин В. Велика Британія після BREXIT — не все пропало. Аналітична записка. Razumkov centre. Київ. 2022. 23 с.